

Maakunnallinen liikunta- ja urheilukartoitus 2012

Keski-Pohjanmaan Liikunta ry:n Maakuntaviestialue

Kaj Sjöholm

OPINNÄYTE	
Arcada	
Koulutusohjelma:	Liikunta ja terveyden edistäminen
Tunnistenumero:	10261
Tekijä:	Kaj Sjöholm
Työn nimi:	Maakunnallinen liikunta- ja urheilukartoitus 2012 Keski-Pohjanmaan Liikunta ry:n maakuntaviestialue
Työn ohjaaja (Arcada):	Riitta Vienola
Toimeksiantaja:	Keski-Pohjanmaan Liikunta ry
<p>Tiivistelmä:</p> <p>Opinnäytetyöni on tilaustyö, jonka tilasi Keski-Pohjanmaan Liikunta ry. Työ on jatkotutkimus 2003-vuonna tehdyille tutkimukselle. Tämän työn tarkoitus on kartoittaa ja koota tietoa kuntien liikuntatoimen tilasta, liikuntamahdollisuuksista ja terveyttä edistävän liikunnan roolista Keski-Pohjanmaalla. Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat: 1. Millaiset toimintaedellytykset kunnat tarjoavat liikunnan harrastamiselle? 2. Mikä on terveyttä edistävän liikunnan merkitys ja toteutus Keski-Pohjanmaalla? 3. Millaiset toimintaedellytykset kunnat tarjoavat kilpaurheilulle Keski-Pohjanmaalla? Tutkimus toteutettiin kyselylomakkeella, joka lähetettiin kuntien (yhteensä 22) liikuntavastaaville. Vastauksia saatiin yhteensä 10, eli noin puolet alueen jäsenkunnista.</p> <p>Tutkimuksesta ilmeni, että kuntien bruttokäyttömenot liikuntaan vuonna 2011 olivat keskimäärin 92,0 €/asukas. Vuodesta 2002 ovat kuntien liikuntatoimen bruttokäyttömenot nousseet asukasta kohti 29 %. Alueella on tutkimuksen mukaan 667 erilaista liikuntapaikkaa ja 289,2 kilometriä kevyen liikenteen väyliä. Alueella toimii 160 urheiluseuraa sekä 68 liikuntaa järjestävää yhdistystä. Tutkimuksesta ilmeni, että terveyttä edistävä liikunta toteutetaan ja ohjataan kunnissa erilaisten hankkeiden ja strategioiden avulla. Lähes jokaisessa kunnassa terveyttä edistävä liikunta on mukana kuntasuunnitelmissa. Lisäksi kuntien ja urheiluseurojen yhteistyö on säilynyt edellisestä tutkimuksesta. Keski-Pohjanmaalla voidaan järjestää SM- tai kansainvälisen tason kilpailu- ja ottelutapahtumia yhteensä 27 urheilulajissa.</p> <p>Keski-Pohjanmaalla on edelleen kattava ja monipuolinen liikuntapaikkaverkosto verrattuna edelliseen tutkimukseen, ainakin ulko- ja maastoliikuntapaikkojen osalta. Tämän lisäksi koulujen liikuntatilojen käyttömaksut ovat edullisia lapsille ja nuorille. Jatkossa kuitenkin liikuntapaikkojen peruskorjaaminen on alueen yksi haasteista, johtuen kuntien tiukasta taloustilanteesta. Opinnäytetyöni tutkimuksiin perustuen, jatkotoimenpiteenä, olisi hyödyllistä tehdä laajempi selvitys terveyttä edistävästä liikunnasta ja tutkia toteutuvatko terveysliikunnan suositukset koko väestön osalta Keski-Pohjanmaalla.</p>	
Avainsanat:	Keski-Pohjanmaan Liikunta ry, terveyttä edistävä liikunta, rahoitus, kunnan liikuntatoimi
Sivumäärä:	82
Kieli:	Suomi
Hyväksymispäivämäärä:	28.3.2013

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Idrott och hälsopromotion
Identifikationsnummer:	10261
Författare:	Kaj Sjöholm
Arbetets namn:	Provincial motions- och sport kartläggning 2012 Keski-Pohjanmaan Liikunta ry:s meddelande område
Handledare (Arcada):	Riitta Vienola
Uppdragsgivare:	Keski-Pohjanmaan Liikunta ry
<p>Sammandrag:</p> <p>Examensarbetet är ett beställningsarbete av Keski-Pohjanmaan Liikunta ry. Arbetet är en påbyggande forskning från år 2003. Syftet med denna forskning är att kartlägga och samla in information om kommunernas idrottsbyråers tillstånd, idrottsverksamhetsförutsättningar samt hälsofrämjande motions roll i Mellersta Österbotten. Forskningsfrågorna är följande: 1. Hurdana verksamhetsförutsättningar erbjuder kommunerna för idrott och motion? 2. Hur uppfylls genomförandet och vilken roll har den hälsofrämjande motionen i Mellersta Österbotten? 3. Vilka verksamhetsförutsättningar erbjuder kommunerna för tävlingsidrott i Mellersta Österbotten? Forskningen förverkligades med en enkät, som skickades till kommunernas (22 kommuner) idrottsansvariga. Vi fick sammanlagt 10 enkäter tillbaka, alltså ungefär hälften av medlemskommunerna.</p> <p>Forskningen visade att kommunernas idrottbyråers bruttodriftskostnader för idrott var år 2011 92,0 €/invånare. Från år 2002 har kommunernas idrottsbyråers bruttodriftskostnader per invånare stigit med 29 %. I Mellersta Österbotten finns det 667 olika idrottsanläggningar och 289,2 km lätt trafikled. I regionen bedriver 160 idrottsföreningar och 68 föreningar motionsverksamhet. Forskningen visade att den hälsofrämjande motionen lyfts fram och styrs i kommunerna genom olika projekt och strategier. I nästan alla kommuner finns hälsofrämjande motion med i kommunal planen. Dessutom har kommunernas och idrottsföreningarnas goda samarbete bevarats sedan tidigare forskningen. I Mellersta Österbotten kan man ordna tävlingsevenemang för 27 olika idrottsgrenar på en FM- eller internationell nivå.</p> <p>I Mellersta Österbotten finns det, jämfört med tidigare forskning, rätt så omfattande och mångsidiga idrottsnätverk främst när det kommer till ute- och terrängidrottsanläggningar. Dessutom är skolornas idrottsutrymmen förmånliga för barn och unga. I framtiden kommer renovering av idrottsanläggningarna att bli en stor utmaning för kommunerna på grund av kommunernas knappa ekonomi. Baserad på denna examensarbetsforskning skulle en uppföljning av kommunernas hälsofrämjande motion vara rekommenderbart. Uppföljningen skulle innebära en ytterligare forskning på hur de hälsofrämjande motionsrekommendationerna uppfylls för hela befolkningen i Mellersta Österbotten.</p>	
Nyckelord:	Keski-Pohjanmaan Liikunta ry, hälsofrämjande motion, finansiering, kommunens idrottsbyrå
Sidantal:	82
Språk:	Finska
Datum för godkännande:	28.3.2013

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Sport and health promotion
Identification number:	10261
Author:	Kaj Sjöholm
Title:	Provincial survey of exercise and sport 2012 Keski-Pohjanmaan Liikunta ry provincial message area
Supervisor (Arcada):	Riitta Vienola
Commissioned by:	Keski-Pohjanmaan Liikunta ry
<p>Abstract:</p> <p>My degree thesis is a commissioned work from Keski-Pohjanmaan Liikunta ry. The work is a follow-up research from year 2003. The meaning of this research is to map out and gather information about the sport boards' municipalities' state, activities provided for sport and the role of health-enhancing physical activity in Central Osterbothnia. The research questions are the following: 1. What kind of activities the municipalities provide for sport and exercise? 2. What is the health-enhancing physical activities meaning and implementation in Central Osterbothnia? 3. What kind of activities the municipalities provide for competitive sports in Central Osterbothnia? The research was carried out with a questionnaire that was sent to the responsible workers (altogether 22) in municipalities sport boards. We managed to get 10 answers back, about half of the regions membership.</p> <p>The research showed that the gross operating costs of sport board in municipalities was in year 2011 92,0 €/capita. From year 2002 the gross operating costs in municipalities has increased per capita 29 %. Based on the research there is 667 different kinds of sport facilities and 289,2 km of light traffic routes. The region has 160 sports club and 68 associations with physical activities. The research showed that health-enhancing physical activity is in municipalities implemented into different kinds of projects and strategies. Almost in every municipality health-enhancing physical activity is part of community plans. Also the relationship between municipalities and sports club has remained from the previous survey. In Central Osterbothnia can be arranged competition or match events in 27 sports that fulfill finnish championship or international levels.</p> <p>Central Osterbothnia still has a quite comprehensive and versatile network of sport facilities, at least the outer-and off-road in terms of sports facilities. Furthermore the usage of sport facilities in schools is cheap for children and youngsters. In the future the renovation of sport facilities will be a big challenge for municipalities, because of a tight economy. Based upon the research of this thesis, as a follow-up measurement it would be useful to study wider the implementation of health-enhancing physical activities among the entire population in Central Osterbothnia.</p>	
Keywords:	Keski-Pohjanmaan Liikunta ry, health-enhancing physical activity, financing, commune's sport department
Number of pages:	82
Language:	Finnish
Date of acceptance:	28.3.2013

Sisällys

Alkusanat	8
1 Johdanto	9
2 Keski-Pohjanmaan Liikunta ry.....	10
3 Liikunnan yhteiskunnallinen merkitys ja nykytila	11
4 Liikunnan rahoitus Suomessa	12
4.1 Urheiluseurojen rahoitus	13
4.2 Veikkausvoittovarat liikunnan rahoituksessa.....	14
5 Liikuntamahdollisuudet kunnissa	16
5.1 Liikuntapaikkarakentaminen.....	16
5.1.1 Liikuntapaikkarakentaminen Keski-Pohjanmaalla.....	17
5.1.2 Liikuntapaikat Suomessa	19
5.1.3 Lähiliikuntapaikkojen rooli	20
5.2 Kuntalaisten liikuntatilojen käyttömahdollisuudet	21
5.3 Liikuntapaikkojen käyttömaksupolitiikka kunnissa	22
6 Terveyttä edistävä liikunta	24
6.1 Kunnat liikunnan ja hyvinvoinnin edistäjinä	24
6.2 Terveyttä edistävän liikunnan rahoitus	26
6.3 Tulevaisuuden visiot terveystoiminnan palvelutuottajista	27
7 Hyvinvointia rakentamassa Keski-Pohjanmaalla	29
7.1 Keski-Pohjanmaan Hyvinvointistrategia 2015	30
8 Urheilutoiminta ja sen muutokset.....	31
8.1 Urheiluseuratoiminta Suomessa	31
8.1.1 Kunnat tukevat urheiluseuroja.....	32
8.1.2 Vapaaehtoistyö.....	33
8.2 Urheilun ammattimaistuminen Suomessa.....	34
8.3 Ammattivalmentajat	34
9 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset	36
10 Tutkimusmenetelmä.....	36
10.1.1 Kyselylomake	37
10.1.2 Tuloksien analysointi	37
10.1.3 Tutkimuksen reliäabelius ja validius	38

10.1.4	<i>Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus</i>	39
11	Tutkimustulokset	39
11.1	Millaiset toimintaedellytykset kunnat tarjoavat liikunnan ja urheilun harrastamiselle? 40	
11.1.1	<i>Kuntien liikuntatoimen bruttokäyttömenot</i>	40
11.1.2	<i>Kuntien liikuntatoimen henkilöstömenot</i>	41
11.1.3	<i>Kuntien liikuntapaikkojen käyttökustannukset</i>	42
11.1.4	<i>Urheilu- ja liikuntaseurojen toiminta- ja kohdeavustukset kunnissa</i>	43
11.1.5	<i>Liikuntapaikat Keski-Pohjanmaalla</i>	45
11.1.6	<i>Liikuntapaikkojen kunnossapito</i>	45
11.1.7	<i>Kevyen liikenteen väylät</i>	46
11.1.8	<i>Kunnan liikuntatilojen maksut ja taksapolitiikka</i>	47
11.1.9	<i>Liikuntapaikkojen peruskorjaustarve Keski-Pohjanmaan kunnissa</i>	48
11.1.10	<i>Urheiluseurat, yhdistykset ja valmennus Keski-Pohjanmaalla</i>	48
11.2	Mikä on terveyttä edistävän liikunnan merkitys ja toteutus Keski-Pohjanmaalla?	49
11.2.1	<i>Strategiat ja hankkeet ohjaavat kuntia terveyttä edistävän liikunnan toteuttamiseen</i>	50
11.2.2	<i>Kuntien, urheiluseurojen ja koulujen välinen yhteistyö</i>	50
11.3	Millaiset toimintaedellytykset kunnat tarjoavat kilpaurheilulle Keski-Pohjanmaalla? ..	51
12	Pohdinta	52
12.1	Tulospohdinta	52
12.1.1	<i>Millaiset toimintaedellytykset kunnat tarjoavat liikunnan harrastamiselle?</i>	52
12.1.2	<i>Terveyttä edistävän liikunnan merkitys ja toteutus Keski-Pohjanmaalla?</i>	57
12.1.3	<i>Millaiset toimintaedellytykset kunnat tarjoavat kilpaurheilulle Keski-Pohjanmaalla?</i>	58
12.2	Metodipohdinta	58
12.3	Jatkotutkimusehdotuksia	59
	Lähteet	61
	Liitteet	72

Kuvat

Kuva 1. Keski-Pohjanmaan Liikunta ry:n toiminta-alue 2012.....	10
Kuva 2. Liikuntapaikkojen perustamishankkeiden rahoitussuunnitelma vuosiksi 2012–2015	18
Kuva 3. Liikuntapaikkojen perustamishankkeiden rahoitussuunnitelma vuosiksi 2012–2015	18
Kuva 4. Suomalaisten eniten käyttämät liikuntapaikat. Niiden keskuudessa, jotka harrastavat liikuntaa (%).	19
Kuva 7. Ovatko kuntanne kaikki liikuntapaikat ilmaisia lapsille ja nuorille Länsi-Suomen läänissä (%)?	23
Kuva 8. Kunnan liikuntapaikkojen maksuttomuus alle 18-vuotiaille kuntalaisille Oulun läänin kunnissa vuonna 2005.....	23
Kuva 9. Terveyttä edistävän liikunnan selittämiseen myönnetty määrärahat vuosina 2000-2010	27
Kuva 10. Urheiluseurojen yhteistyökumppaneita ja tukipalveluita tuottavia tahoja.....	33
Kuva 11. Kunnan liikuntatoimen bruttokäyttömenot vuonna 2002 ja 2011 Keski-Pohjanmaan Liikunta alueella (€/asukas) sekä keskiarvo	41
Kuva 12. Keski-Pohjanmaan Liikunta alueen kuntien liikuntatoimen henkilöstömenot vuonna 2002 ja 2011 (€/asukas) sekä keskiarvo	42
Kuva 13. Keski-Pohjanmaan Liikunta alueen kuntien liikuntapaikkojen käyttökustannukset vuonna 2002 ja 2011 (€/asukas) sekä keskiarvo.....	43
Kuva 14. Keski-Pohjanmaan Liikunta alueen kuntien urheiluseuroille myöntämät avustukset vuonna 2002 ja 2011 (€/asukas) sekä keskiarvo.....	44
Kuva 15. Keski-Pohjanmaan Liikunta alueen liikuntapaikat luokiteltuna vuonna 2012.. ..	45
Kuva 16. Keski-Pohjanmaan Liikunta alueen kuntien liikuntapaikkojen kunnossapito vuonna 2012	46
Kuva 17. Keski-Pohjanmaan Liikunta alueen kuntien kevyen liikenteen väylät (km) .	47
Kuva 18. Ovatko kuntien koulujen liikuntatilat iltaisin maksuttomia?	48

ALKUSANAT

Tämä opinnäytetyö tehtiin Kokkolassa. Opinnäytetyö oli tilaustyö, jonka tilasi Keski-Pohjanmaan Liikunta ry. Opinnäytetyön tekeminen alkoi toukokuussa 2012 ja valmistui helmikuussa 2013. Opinnäytetyön prosessissa olivat mukana työn ohjaajat Petri Harsunen (Keski-Pohjanmaan Liikunta ry) ja Riitta Vienola (Arcada, Nylands svenska yrkeshögskola). Opinnäytetyötä tukivat myös Keski-Pohjanmaan Liitto ja Keski-Pohjanmaan kunnat.

Haluan osoittaa kiitokseni opinnäytetyöni onnistumiseen Petri Harsuselle, joka antoi minulle mahdollisuuden tehdä työn Keski-Pohjanmaan Liikunta ry:lle. Kiitos kuuluu myös Riitta Vienolalle, joka toimi oppilaitoksen ohjaajana. Lisäksi haluan kiittää kaikkia läheisiä, jotka kannustivat ja antoivat minulle neuvoja tämän työn tekemiseen.

Haluan myös kiittää Keski-Pohjanmaan Liikunta ry:tä, Keski-Pohjanmaan Liittoa ja Keski-Pohjanmaan kuntia, jotka mahdollistivat opinnäytetyöni rahoituksen.

Kokkolassa

5.2.2013

Kaj Sjöholm

1 JOHDANTO

Opetusministeriön (2003) mukaan Suomessa on tällä hetkellä vaikeaa tehdä johtopäätöksiä kuntien liikuntatoimen tilasta ja taloudesta. Kunnat toimivat eritavalla liikunnan suhteen riippuen heidän omista poliittisista periaatteista ja taloudellisista resursseista. (Opetusministeriö 2003:40) Liikuntakulttuurin muututtua 1990-luvun jälkeen on terveyttä edistävä liikunta ollut mukana liikuntapolitiikassa. Vaikka terveyttä edistävästä liikunnasta tiedetään nykyään melko paljon, on kunnan päättäjillä puutteellista tietoa liikunnan merkityksestä ja sen hyödyistä kansalaisille ja yhteiskunnalle. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011C:21) Käsité terveyttä edistävä liikunta herättää nykyään monenlaisia ajatuksia ja tulkintoja eri toimijoiden välillä (Huhtanen & Pyykkönen 2012:5).

Opetusministeriön (2003:40) mukaan kuntien liikuntatoimen tutkimuksia on tehty Suomessa hyvin vähän, jonka vuoksi valitsin juuri tämän aiheen opinnäytetyölleni. Tutkimukseni kohdealue on Keski-Pohjanmaan Liikunta-alue. Uskon, että tämä kartoitus on hyvä apuväline liikunnan päätöksentekijöille ja liikunnan- ja urheilun kehitykselle Keski-Pohjanmaalla. Samalla opinnäytetyöni tukee alueellisia kehittämisohjelmia ja strategioita: Keski-Pohjanmaan Maakuntaohjelma 2011–2014, Keski-Pohjanmaan Hyvinvointistrategia 2015, Keski-Pohjanmaan kulttuuri- ja liikuntastrategia 2013 ja Keski-Pohjanmaan liikunta ry:n alkavaan strategiatyöhön vuosille 2013–2020. Työn tilasi Keski-Pohjanmaan Liikunta ry, jonka toimipaikka sijaitsee Kokkolassa. Vastaavanlainen tutkimus on tehty vuonna 2003 Keski-Pohjanmaan Liikunta ry:n aluejohtajalta.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on selvittää Keski-Pohjanmaan kuntien liikuntatoimen taloutta, järjestö- ja seuratoimintaa sekä liikunnan harrastamisen- ja kilpaurheilun toimintaedellytyksiä alueella. Toimintaedellytyksillä tarkoitetaan tässä tapauksessa sitä, kuinka hyvin kansalaisille tarjotaan liikuntamahdollisuuksia kunnissa. Lisäksi opinnäytetyöni selvittää terveyttä edistävän liikunnan merkitystä ja toteutusta Keski-Pohjanmaan kunnissa. Keskeisiä käsitteitä tutkimuksessani ovat kunnan liikuntatoimi, liikunnan rahoitus, liikuntapaikat, terveyttä edistävä liikunta ja urheiluseuratoiminta.

2 KESKI-POHJANMAAN LIIKUNTA RY

Keski-Pohjanmaan Liikunta ry (Kepli) on rekisteröitynyt yhdistys, jonka toimipaikka sijaitsee Kokkolassa. Yhdistys perustettiin vuonna 1997 ja sen tärkeimpiin tehtäviin kuuluu tukea ja kehittää liikuntatoimintaa Keski-Pohjanmaalla. Hyvinvoinnin edistäminen ja yhteisöllisyys kuuluvat myös Keplin arvoihin. Kepli uskoo, että kuntien ja seurojen välinen yhteistyö on avain liikunnallisempaan ja terveellisempään yhteiskuntaan. Keplin visio vuodelle 2013 on: ”*Keski-Pohjanmaan Liikunta edistää hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä liikunnan asiantuntijana*”. (Keski-Pohjanmaan Liikunta ry 2012)

Kepli on yksi Suomen liikunnan aluejärjestöistä, joka saa tukea toimintaansa opetus- ja kulttuuriministeriön jakamista veikkausvoittovaroista. Keplin jäseninä ovat muun muassa urheiluseurat, lajiliitot ja lajien alueorganisaatioita sekä erilaiset jäsenet kuten esimerkiksi Keski-Pohjanmaan liitto. Keplin toiminta-alueeseen kuuluu kaikkiaan 21 kuntaa (vuodesta 2010). Toiminta-alue mahtuu hallinnollisesti kolmen maakunta-alueen sisälle: Keski-Pohjanmaa, Pohjois-Pohjanmaa sekä Pohjanmaa (kuva 1). Jäseniä on mukana 115 kappaletta ja vuonna 2003 lähes 300 liikunta- ja urheiluseuraa. (Keski-Pohjanmaan Liikunta ry 2012)

Kuva 1. Keski-Pohjanmaan Liikunta ry:n toiminta-alue 2012 (Keski-Pohjanmaan Liikunta ry 2012)

Keplin tärkeitä kehittämiskohteita ovat lasten ja nuorten liikunta, aikuis- kunto- ja terveysliikunta, joissa Kepli toteuttaa valtakunnallista liikuntaohjelmaa yhteistyössä

Kunnossa kaiken ikää – ohjelman (KKI) ja kuntoliikuntaliitto ry:n kanssa. Kepli tekee myös yhteistyötä Suomen liikunnan ja urheilun (SLU) kanssa seuratoiminnan kehittämisessä. Kepli tulee jatkossa keskittymään kilpa- ja huippu-urheiluun yhdessä Suomen Olympiakomitean, huippu-urheilun muutosryhmän ja SLU- alueiden kanssa. Liikuntapolitiikka ja viestintä ovat myös yksi Keplin painopistealueista. (Keski-Pohjanmaan Liikunta ry 2012)

Vuonna 2012 Keplin liikuntabudjetti on yhteensä 620 000 euroa. Keplin hallituksessa on mukana 12 jäsentä ja yhdistyksessä toimii yhteensä 8 henkilöä. (Keski-Pohjanmaan Liikunta ry 2012)

3 LIKUNNAN YHTEISKUNNALLINEN MERKITYS JA NYKYTILA

Yhteiskunta on ”liikunnallistunut” ja liikunta, on yhä suurempi osa ihmisten arkielämää (Heikkala 2009:7). Liikuntakulttuurimme on muuttunut ajan myötä, eikä liikuntaa pidetä enää pelkkänä fyysisenä aktiivisuutena. Liikunta edistää kansalaisten terveyttä, luo kansainvälisiä yhteyksiä ja rakentaa kansalaistoimintaa kunnissa. (Miettinen 2000:19)

Liikunta on suomalaisille hyvin tärkeä harrastusmuoto. Liikunta ja urheilu ovat lasten ja nuorten suosituin harrastus. (Heikkala 2009:3) Liikuntaa harrastaa yli miljoona suomalaista lasta, nuorta, aikuista ja ikääntyvää ihmistä. Liikunta on osa suomalaisten vapaa-ajan viettoa ja se tarjoaa kansalaisille erilaisia tehtäviä. Liikkumisen lisäksi suomalaiset toimivat aktiivisesti ohjaajina, valmentajina, huoltajina, tuomareina, tapahtumien järjestäjinä jne. (Heikkala ym. 2003:19)

Liikunnan harrastaminen herättää ihmisissä monenlaisia tunteita. Liikunta tuo mukanaan muun muassa hyvää mieltä, viihdettä ja yhdessäoloa sekä vahvistaa yksilön itsetuntoa. Ihmiset liikkuvat myös terveyssyistä. Liikuntakulttuurin monipuolistuttua perustetaan yhä enemmän yrityksiä ja palveluita, jotka motivoivat ihmisiä liikkumaan ja pitämään huolta omasta terveydestään. Markkinoilla on tarjolla yhä enemmän liikunta-

ja hyvinvointipalveluita, eteenkin maksukykyisille kansalaisille. (Heikkala ym. 2003:19)

Suomalaisten urheiluliikkeen visiossa 2020 pyritään saamaan koko väestö aktiivisemmin liikkumaan. Visio 2020 kuuluu: ”olemme maailman liikkuvien urheilukansa vuonna 2020”. (Salasuo 2012:7) Suomessa liikunnan harrastamisen tilanne on hyvä. Liikuntaa harrastetaan entistä enemmän lasten- ja nuorten parissa, mutta myös aikuisten liikunta-aktiivisuus on kasvanut, varsinkin naiset ovat lisänneet liikunnan määrää. Suomessa liikutaan kuitenkin terveyden kannalta liian vähän. Yleisellä tasolla on suomalaisten liikunnan harrastaminen nousussa mutta arkiliikunta hiipumassa. (Opetusministeriö 2008A:13)

Kansalaisten arkiliikunta vähenee ja ihmiset ovat enemmän kriittisiä liikunnan suhteen (Pekkala & Heikkala 2007:26). The citizens of the European Union and Sport tutkimuksesta (ks. Lehtomäki 2005) selviää, että suurin syy liikkumattomuuteen on ajanpuute ja kansalaiset eivät löydä liikunnalle tarpeeksi aikaa. Vähenevän arkiliikunnan määrää on Suomessa pyritty estämään muun muassa liikuntasektorin toteuttamilla hankkeilla, ohjelmilla ja valtionhallinnon eri alojen yhteistyöllä. Dosentti Mikko Salasuon (2012) mukaan Suomen liikuntakulttuuri on tällä hetkellä remontin alla. Salasuon mukaan fyysisen aktiivisuuden edistäminen kaipaa uusia toimintakeinoja ja vanhan ajattelutavan pois heittämistä. Urheiluliikkeiden visioit, ovat harhaanjohtavia, eikä niitä enää toteuteta vanhoilla toimintatapoilla. Suomen liikuntakulttuuri tarvitsee jatkossa tiiviimpää yhteistyötä eri hallinnonalojen kanssa. (Salasuo 2012:6-9)

4 LIKUNNAN RAOITUS SUOMESSA

Suomessa liikunta- ja urheilutoiminta saa rahoitusta monelta eri taholta. Liikuntaa ja urheilua rahoittavat kunnat, kotitaloudet, yritykset, seurat, sponsorit ja valtio (veikkausvoittovarot). Näistä kotitaloudet ovat suurin rahoittaja. Kansallisen liikuntatutkimuksen 2009-2010 mukaan Suomessa aikuiset käyttävät rahaa liikunnan parissa vuosittain noin 570 euroa ja koko aikuisväestö 1800 miljoonaa euroa. Pääkaupunkiseudulla käytetään eniten rahaa liikunnan harrastamiseen, noin 700 euroa vuodessa. Maaseutumaaisilla paikkakunnilla rahaa uppoaa liikunnan pariin vuosittain

noin 490 euroa. Liikuntaan käytetty raha on noussut 33 % viimeisen neljän vuoden aikana. Kansallisessa liikuntatutkimuksessa 2009-2010 selvitettiin ainoastaan 19–65-vuotiaiden käyttökuluja. Tutkimuksessa ei selvitetty paljonko rahaa vanhemmat käyttävät lastensa liikuntaharrastamiseen. (Suomen Kuntoliikuntaliitto ry 2010 A)

Kunnat ovat myös mukana liikunnan rahavirrassa. Kuntien omat liikuntapalvelut ovat pääosin rahoitettu kuntien omilla verotuloilla. Kunnat saavat liikuntatoiminnan käyttökustannuksiin valtionosuutta kunnan asukasluvun mukaan. Vuonna 2011 kuntaliiton tehdyssä arvioinnissa kuntien liikuntatoimien käyttökustannukset olivat 600 miljoonaa euroa. Kuntien verovaroista jaetaan liikunnan tukemiseen ja edistämiseen keskimäärin 130 euroa asukasta kohden vuodessa. Kuntien jakama rahaosuus on huomattavasti suurempi kuin valtion jakamat veikkausvoittovarot (Suomen liikunta ja urheilu ry 2012 A). Kuntien liikuntamäärärahat ovat valtion liikuntabudjetin verrattuna yli nelinkertainen summa. Kuntien liikuntamäärärahoilla tuetaan suurimmaksi osaksi lasten ja nuorten liikuntaa omalla alueella. (Opetusministeriö 2008A:15,55)

Liikunta työllistää myös kansalaisia. Viime vuosien aikana työntekijöiden määrä on kasvanut liikunnan parissa ja liikunnan eri tehtävissä on tällä hetkellä noin 17 000 työntekijää. Kunnat työllistävät 5000 henkilöä ja yksityisellä sektorilla työskentelee 6000 henkilöä. Urheiluseurat työllistävät 3500 henkilöä ja vapaaehtoistyöntekijöitä on reilut 500 000 vuodessa. Liikunnan opetus koulu- ja oppilaitokset sen sijaan työllistävät noin 2000 ja valtakunnalliset liikuntajärjestöt noin 600 henkilöä. (Mäenpää & Korkatti 2012:9)

4.1 Urheiluseurojen rahoitus

Suomessa urheiluseurat käyttävät rahaa vuosittain yhteensä noin 560 miljoonaa euroa (Heikkala 2009:12). Rahaa seuroihin tuo suurimmaksi osaksi kotitaloudet, yhteistyökumppanit ja seuran varainhankinta, jonka osuus on 450–500 miljoonaa euroa vuodessa, eli yli 90 % koko tukiraha summasta (Suomen liikunta ja urheilu ry 2012 A).

Kunnat tukevat urheiluseuroja melko heikosti ja seura-avustuksia jaetaan vuosittain noin 42 miljoonaa euroa, joka on 7 % seurojen budjetista (Koskinen 2012:7). Kunnat

jakavat vuosittain noin 6000 urheiluseuralle taloudellista tukea. Sen sijaan kunnan tarjoamat ja omistuksessa olevat liikuntapaikat ovat iso apu seuroille. Liikuntapaikat ovat urheiluseuroille edullisia ja usein myös ilmaisia. (Suomen liikunta ja urheilu ry 2012 A)

Valtio on myös mukana tukemassa urheiluseuratoimintaa. Tuki tulee pääosin valtion jakamista veikkausvoittovaroista. Veikkausvoittovaroista jaetaan vuosittain rahasummia urheilun kehittämiseen ja vahvistamiseen. Urheiluseurat eivät pyri toiminnallaan hankkimaan tuloja vaan aktivoimaan seuran kehittymistä ja tavoitteiden saavuttamista (Opetusministeriö 2008A:56). Vuonna 2010 urheiluseurat saivat valtiolta yhteensä 2,7 miljoonaa euroa toimintaansa kehittämiseen. Kansainvälisessä vertailussa esimerkiksi Norjassa ja Ruotsissa jaetaan tukirahoja huomattavasti enemmän. Ruotsi jakoi vuonna 2011 yhteensä 55 miljoonaa euroa urheiluseuroille. (Mäenpää & Korkatti 2012:31)

Vuosittain jaetaan toiminnallista tukea urheiluseuroille. Valtion jakama seuratuki koostuu 100 % veikkausvoittovaroista. Valtion jakamista avustusrahoilla pyritään kehittämään urheiluseurojen toimintaa ja lisäämään harrastamisen mahdollisuuksia kaiken ikäisille. Vuonna 2012 pääpainopisteinä on lasten ja nuorten liikunnan harrastamisen lisääminen ja aikuisten terveyttä edistävän liikunnan kehittäminen. (Suomen Liikunta ja Urheilu ry 2012 D)

Vuonna 2012 Keski-Pohjanmaan Liikunta ry jakoi seuratukea yhteensä 20,500 eurolla. Nämä tuet jaettiin seitsemän urheiluseuran kesken (IK Falken, Pietarsaaren Tenniskerho ry, Pietarsaaren ratsastajat, JKG Jakobstads Gymnastikförening, Kokkolan Jymy ry, Kälviän Tarmo ry, Nibacos Kokkola ry). (Suomen Liikunta ja Urheilu ry 2012 D)

4.2 Veikkausvoittovarot liikunnan rahoituksessa

Veikkaus Oy on valtion omistama osakeyhtiö, joka tukee muun muassa suomalaisten kulttuuritoimintaa. Veikkausvoittovarot tukevat Suomen urheilua, taidetta, tiedettä ja nuorisotyötä. Opetus- ja kulttuuriministeriö jakaa veikkausvoittovaroja näille kohderyhmille noudattaen eduskunnan säätelää jakosuhdelakia. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010 A)

Opetus- ja kulttuuriministeriö jakaa vuosittain saaduista veikkausvoittovaroista 25 % liikunnan tukemiseen (Suomen liikunta ja urheilu ry 2012 B). Vuonna 2010 Suomessa kansalaiset pelasivat veikkauspelejä yhteensä 1,7 miljardilla eurolla, josta puolet rahoista 888 miljoonaa euroa, menivät voittoina pelaajille ja toiset puolet 462,7 miljoonaa euroa opetus- ja kulttuuriministeriölle jaettavaksi (Suomen liikunta ja urheilu ry 2012 B). Suomen valtion varoista tuetaan liikuntaa 99 % veikkausvoittovaroilla (Suomen liikunta ja urheilu ry 2012 B). Veikkausvoittovaroilla tuetaan esimerkiksi urheilujärjestöjä, urheilutapahtumia, liikuntapaikkarakentamista ja valmennusta (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012 A). Seuratoiminnan avustusraha, jotka haetaan Suomen liikunta ja urheilun (SLU) kautta, tuetaan myös valtion veikkausvoittovaroilla (Veikkaus Oy 2012).

Vuonna 2011 Suomen veikkausvoittovarojen osuus kasvoi koko maassa. Vuonna 2011 määrärahoja oli käytettävissä yhteensä 485,8 miljoonaa euroa. Opetusministeriön (2010 A) mukaan hallituskauden aikana määrärahat ovat kasvaneet tiuhaan tahtiin liikuntatoimen puolella. Kasvua on tullut jopa 33 %, eli noin 34 miljoonaa euroa. Liikuntatoimella oli vuonna 2011 yhteensä 135,5 miljoonaa euroa käytettävissä. Liikuntatoimen määrärahat ovat nousseet jo muutaman vuoden ajan ja vuonna 2012 määrärahojen osuus oli jälleen suurempi edelliseen vuoteen verrattuna. Vuonna 2012 veikkausvoittovaroja on käytettävissä yhteensä 520,4 miljoonaa euroa. Muutos vuoteen 2011 verrattuna on 2 %. Liikuntatoimella on vuonna 2012 tukea liikuntatoimintaa yhteensä 147 miljoonalla eurolla. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010 A, Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011 A)

Vuonna 2012 Opetus- ja kulttuuriministeriö pyrkii taloussuunnitelmassaan vahvistamaan liikunnan merkitystä suomalaisille, ja tarjoamaan liikuntapalveluita monipuolisesti jokaiselle sektorille. Tavoitteena on myös lisätä liikuntapaikkarakentamista aktiivisille alueille. Huippu-urheilun suhteen halutaan vahvistaa suomalaisurheilijoiden kansainvälistä menestystä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011 A)

5 LIIKUNTAMAHDOLLISUUDET KUNNISSA

Liikunta on osa kunnille kuuluvista peruspalveluista. Savola ym. (2010A:25) jakaa liikunnan peruspalvelut kahteen ryhmään. Kunta luo kansalaisilleen liikuntamahdollisuuksia omatoimiseen liikkumiseen sekä tarjoaa liikuntapalveluita itsensä, järjestöjen ja yksityisen sektorin avulla (Savola ym. 2010A:25). Kuntien täytyy tarjota palveluita kansalaisille, joita esimerkiksi yhdistykset eivät pysty tarjoamaan (Aaltonen 2004:59). Kunnat määrittelevät itse kuinka liikuntaa toteutetaan omassa kunnassa (Pohjois- Suomen aluehallintovirasto 2011:120).

Kunnan tehtävänä on tarjota urheiluseuroille liikuntapaikkoja ja maksaa seuroille avustuksia. Liikuntapaikkojen tulisi olla houkuttelevia ja käyttökelpoisia, lisäksi liikuntapaikkojen käyttö ei saisi olla liian kallista kunnan asukkaille, koska se rajoittaa monen ihmisen kiinnostusta liikkua. (Suomen Liikunta ja Urheilu ry 2012 C)

Seurat ja erilaiset yksityiset yritykset ovat myös tärkeässä roolissa liikunnan järjestämisessä. Johtuen kunnan omista näkemyksistä tuottaa liikuntapalveluita kansalaisille, on yhteistyö kunnan liikuntatoimen ja muiden tahojen (yksityinen sektori ja seurat) kanssa yksi tärkeimmistä tekijöistä saada aikaan toimiva ja liikkuva kunta. Yhteistyö lisää liikunnan mahdollisuuksia kunnissa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010:6)

5.1 Liikuntapaikkarakentaminen

Liikunnan harrastamisen olosuhteita pyritään jatkuvasti kehittämään kansalaisille. Liikuntapaikkarakentaminen edistää kansalaisten terveyttä, liikunnan harrastamista paikkakunnilla sekä kilpa- ja huippu-urheilun olosuhteiden kehittämistä (Opetusministeriö 2008B:21). Suomen liikuntaolosuhteiden visio 2015: ”*Suomi on liikuntaolosuhteiden mallimaa, jossa on eri käyttäjien kannalta erinomaiset edellytykset liikunnallisen elämäntavan toteutukselle, liikunnan harrastamiselle sekä kilpa- ja huippu-urheilulle.*” (Opetusministeriö 2008B:23).

Koska liikunta on yksi kuntien peruspalveluista, kuuluu liikuntapaikkojen hoito ja rakentaminen kuntien tehtäviin (Opetusministeriö 2008B:11). Kunnat saavat rakentamiseen ja kunnostamiseen määrärahoja ja avustuksia valtiolta, mutta se miten kunnat käyttävät määrärahansa riippuu kuntien omista näkemyksistä ja periaatteista Pohjois-Suomen aluehallintovirasto 2012:120). Opetus- ja kulttuuriministeriön (2012B:24) mukaan vuonna 2010 liikuntapaikkarakentamista tuettiin Suomessa 21 550 500 eurolla ja vuonna 2011 28 100 000 eurolla.

Liikuntalain mukaan kuntien tulee tarjota monipuolisia ja käyttökelpoisia liikuntapaikkoja kansalaisille. Liikuntaolosuhteet tulee olla sellaisella tasolla, että on otettu huomioon terveyttä edistävä liikunta niin, että sekä lapset että aikuiset voivat harrastaa arkiliikuntaa. Terveyttä edistävällä liikunnalla tarkoitetaan fyysistä tapahtuvaa toimintaa, joka vaikuttaa myönteisesti ihmisen terveyteen (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011C:14). Asumisympäristö pitäisi pyrkiä rakentamaan kannustavaksi, ja saada kaikki etenkin vanhemmat ja liikkumattomat ihmiset liikkumaan heidän terveytensä kannalta riittävästi. Laki myös määrää liikuntapaikkojen rakentamisesta ja peruskorjauksista niin, että liikuntatilat ovat turvallisuuden kannalta käyttökelpoisia ja turvallisia ja että liikkumis- ja toimimisesteiset ihmiset on otettu huomioon rakennuksien uudistus- ja peruskorjauksissa. Opetusministeriön (2008) mukaan joka kolmas liikkumis- ja toimimisesteinen henkilö ei ole tyytyväinen kuntansa tarjoamiin liikuntapaikkoihin. Pienimmissä kunnissa ei ole otettu huomioon liikuntapaikkojen esteettömyys ja toimivuus on heikolla tasolla. (Opetusministeriö 2008B: 19-23)

5.1.1 Liikuntapaikkarakentaminen Keski-Pohjanmaalla

Vuonna 2012 Keski-Pohjanmaan Liikunta ry:n maakuntaviestialueella (22 kuntaa) on suunnitteilla viisi isompaa liikuntapaikan peruskorjaushanketta. Vuonna 2012 Kokkolan urheilutalo peruskorjataan perusteellisesti ja Ylivieskassa jäähalli peruskorjataan vuonna 2013. Lisäksi Ylivieskassa liikuntakeskuksen peruskorjauksia jatketaan. Kannuksessa peruskorjataan uimahalli ja Toholammilla monitoimihalli saa uuden ilmeen vuonna 2013. Alla olevissa kuvissa (kuva 2 ja 3) on lista alueen kunnista, jotka ovat hakeneet rahoitusta liikuntapaikkarakentamiseen.

Hakija	Hanke	kustannus- arvio	2012	2013	2014	2015
Pohjanmaa, Keski-Suomi, Etelä-Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa, Pirkanmaa						
Alajärvi	Uimahalli	6 875 000	200 000			
Jyväskylä	Uimahallin peruskorjaus	11 782 000	200 000			
Kangasala	Pikkolan liikuntahallin peruskorjaus	2 460 000	320 000	300 000		
Kannus	Uimahallin peruskorjaus	2 200 000	550 000			
Kokkola	Urheilutalon peruskorjaus	9 963 000	750 000			
Seinäjoki	Urheilutalon liikuntahallin peruskorjaus	3 600 000	750 000			
Valkeakoski	Liikuntahallin perusparannus	1 292 000	320 000			
Ylöjärvi	Urheilutalon laajennus ja peruskorjaus	11 193 000	200 000			
Tampere	Uintikeskuksen perusparannus	4 000 000		800 000		
Toholampi	Monitoimihallin muutos ja peruskorjaus	3 292 000		750 000		
Jyväskylä	Monitoimitalon peruskorjaus	8 951 940			750 000	
Tampere	Tesoman jäähallin peruskorjaus	2 630 970			660 000	
Jämsä	Lukion liikuntatilan peruskorjaus	1 500 000				380 000
Tampere	Vuoreksen koulun liikuntatilat	3 664 026				750 000
	YHTEENSÄ	73 403 936	3 290 000	1 850 000	1 410 000	1 130 000

Kuva 2. Liikuntapaikkojen perustamishankkeiden rahoitussuunnitelma vuosiksi 2012–2015 (Opetus- ja kulttuuri-ministeriö 2011 D)

Hakija	Hanke	kustannus- arvio	2012	2013	2014	2015
Pohjois-Pohjanmaa, Kainuu						
Kiiminki	Jäälän Urheilukenttä	1 672 000	420 000			
Oulu	Rannanperä-Kiekonmaja kuntoradan rakentaminen	1 230 000	310 000			
Suomussalmi	Kylpylä Kiannon Kuohujen peruskorjaus ja laajennus	2 684 000	670 000			
Kiiminki	Jäälän urheilualue, huoltorakennus	910 000		230 000		
Oulunsalo	Urheilupuiston II ja III vaihe ja huoltorakennus	1 900 000		480 000		
Ylivieska	Jäähallin peruskorjaus	3 198 000		750 000		
Muhos	Yläkoulun liikuntahalli	1 291 500			320 000	
Oulainen	Uimahalli	4 551 000			800 000	
Haukipudas	Keskusurheilukentän perusparannus ja uusi huoltorakennus	3 000 000				750 000
Ylivieska	Liikuntakeskuksen peruskunnostus, II vaihe	1 230 000				310 000
	YHTEENSÄ	21 666 500	1 400 000	1 460 000	1 120 000	1 060 000

Kuva 3. Liikuntapaikkojen perustamishankkeiden rahoitussuunnitelma vuosiksi 2012–2015 (Opetus- ja kulttuuri-ministeriö 2011 D)

5.1.2 Liikuntapaikat Suomessa

Suomessa on tällä hetkellä yli 30 000 liikuntapaikkaa. Liikuntapaikoista noin 75 prosenttia on kunnan omistamia ja rakennuttamia. Yksityisiä liikuntapaikkoja sen sijaan on muodostunut suurimmaksi osaksi isoihin kaupunkeihin ja pääkaupunkiseutuihin. (Opetusministeriö 2010:24)

Suosituimmat liikuntapaikat Suomessa on kansallisen liikuntatutkimuksen 2009-2010 mukaan kevyen liikenteenväylät ja ulkoilureitit (kuva 4) (Suomen Kuntoliikuntaliitto ry 2010). Samaan tulokseen ollaan tultu myös Jyväskylän yliopistossa tehdyssä liikuntapaikkapalvelut ja kansalaisten tasa-arvo seurantatutkimuksessa, jossa vuonna 2009 71 % naisista ja 54 % miehistä käytti kevyen liikenteenväyliä vähintään kerran viikossa (ks. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto 2011:141).

Suosituimmat sisätilat liikunnan harrastamiselle ovat palloilu, kunto- ja voimistelusalit. Kansallisessa liikuntatutkimuksessa 2006 (ks. Opetusministeriö 2008 B) kuvataan myös ikäryhmittäin suosituimmat ja käytetyimmät liikuntapaikat. Kevyen liikenteenväylät ovat vanhempien ihmisten suosiossa kun taas nuoret käyttävät enemmän rakennettuja sisäliikuntapaikkoja. Lapset liikkuvat sen sijaan enimmäkseen koulujen pihoissa ja lähiympäristössään. (Opetusministeriö 2008B:15)

	2001-02 %	2005-06 %	2009-10 %
Kevyen liikenteen väylät (jalkakäytävät, pyörätiet)	26	26	25
Ulkoilureitit (pururadat, hoidetut ladut, vaellusreitit)	21	20	21
Kuntosalit	5	8	9
Maantiet	13	10	8
Palloilusali- tai -halli	4	6	5
Voimistelusali	3	4	4
Uimahalli	3	3	4
Piha tai piha-alue	3	3	3
Rakennetut ulkoliikuntapaikat (urheilu- ja pallokentät)	2	3	2
Koti	2	1	2
Puistot	1	1	2
Jäähalli	1	2	1
Vesistöt ja satamat	1	*	*
Muu rakentamaton luonto (metsät, vesien jää)	10	9	10
Muu	3	2	3
Ei osaa sanoa	1	1	1

Kuva 4. Suomalaisten eniten käyttämät liikuntapaikat. Niiden keskuudessa, jotka harrastavat liikuntaa (%). (Suomen kuntoliikuntaliitto ry 2010 A, Kansallinen liikuntatutkimus 2009–2010, aikuiset, taulukko 14)

5.1.3 Lähiliikuntapaikkojen rooli

Lähiliikuntapaikat ovat alueita missä voi harrastaa terveys- ja kuntoliikuntaa yleisesti ja ne ovat pääsääntöisesti lapsille ja nuorille tarkoitettuja liikuntapaikkoja, jotka on sijoitettu asukkaiden lähiympäristöön. (Nuori Suomi ry 2007:3)

Vaikka lasten ja nuorten liikunnan harrastaminen on aktiivista urheiluseuratasolla, liikkuvat lapset ja nuoret kuitenkin liian vähän terveytensä kannalta. Terveyttä edistävän liikunnan toimikuntatyöhön vuonna 2001 osallistuneet asiantuntijat (Terveyttä edistävän liikunnan kehittämistoimikunnan mietintö 2001, 29, ks. Nuori Suomi ry 2007:5) havaitsivat erilaisten lasten liikunnan tekemisistä tutkimuksista, että kouluikäisistä pojista vain alle puolet ja kolmasosa tytöistä liikkuvat terveysliikunnan suositusten mukaan. Yksi merkittävä syy vähäiseen liikkumiseen on arkiliikunnan merkitys. Etenkin lapset ja nuoret pitäisi motivoida omatoimiseen liikkumiseen. (Nuori Suomi ry 2007:5)

UKK-instituutin johtaja Tommi Vasankarin mukaan lähiliikuntapaikkojen merkitys arkiliikunnan määrään on suuri. Ihmisten pihapiirin läheisyydessä toimivat liikuntapaikat ovat ratkaisevassa asemassa kansalaisten arkiliikunnan lisäämisessä ja ylipäätään liikunnan kannustamisessa. (Häyrynen 2012)

Lähiliikuntapaikat antavat paljon mahdollisuuksia oma-aloitteeseen liikkumiseen. Lähiliikuntapaikkojen sijaintien pitäisi olla kaikkien asukkaiden helposti saavutettavissa. Suomessa suuri haaste on saada lähiliikuntapaikkoja sijoitettua asuinalueiden välittömään läheisyyteen. (Nuori Suomi ry 2007:5)

Savola ym. (2010) mielestä liikuntapalveluiden saatavuus on asia johon kunnan pitäisi panostaa tulevaisuudessa. Liikuntapalveluiden tulee olla lähellä motivoidakseen asukkaita arkiliikuntaan. Savola ym. korostaa lähiliikuntapaikkojen merkitystä paikkakunnalla, tässä tapauksessa palveluiden saatavuus pitää olla kaikille kuntalaisille yhdenvertainen. (Savola 2010A:29)

5.2 Kuntalaisten liikuntatilojen käyttömahdollisuudet

Liikunnan harrastamisen lisääntyminen kunnissa asettaa haasteita käyttövuoropolitiikan suhteen. Liikuntapaikkojen iltavuorojen kysyntä on kasvanut kunnissa ja etenkin koulujen liikuntatilat ovat kovassa käytössä. Koulujen liikuntatiloja käyttävät sekä urheiluseurat että harrastelijat. (Pohjois-Suomen aluehallintovirasto 2011:149)

Kunta on mukana tukemassa kansalaisten liikuntaa monin eri tavoin esimerkiksi tarjoamalla liikuntapaikkoja ja niiden käyttömahdollisuuksia kansalaisille. Liikuntakulttuurin trendin muututtua kilpaurheilusta terveyttä edistävään liikuntaan on liikuntapaikkojen vuorojen saatavuus vaikeutunut kunnissa. Koulujen liikuntatilat ovat suosituimmat koska kouluja löytyy jokaisesta kunnasta ja kysyntä liikuntavuoroista on suuri. (Pohjois-Suomen aluehallintovirasto 2011:148-149)

Kunnissa toimitaan käyttövuorojen suhteen eritavalla. Johtuen muun muassa kuntaliitoksista on kunnilla haastavaa järjestää käyttövuoromahdollisuuksia kaikille ikäryhmille (ja kohteille) jos käyttövuorojen suhteen ei ole asetettu kirjallisia sääntöjä. Huolestuttavaa on, että jos yhteistyö hallintoalojen sosiaali- ja terveystalvelujen yhteistoiminnan – alueilla katkeaa uusien hallintorakenteiden syntyessä, tulee liikuntatilojen käyttöpolitiikassa ongelmia. Tämä vaikeuttaa terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä kunnissa. (Pohjois-Suomen aluehallintovirasto 2011:150)

Toimiva jakoperuste liikunnan käyttövuoromahdollisuuksista auttaa kuntaa jakamaan vuoroja käyttäjille varsinkin kunnissa jossa on suuri kysyntä liikuntatiloista. Toimiva jakoperuste mahdollistaa tasa-arvoisuuden kaikkien käyttäjäryhmien välillä. Tähän asti ongelma jakoperusteiden suhteen kunnissa on ollut se, että kunnat kokevat virallisen jakoperusteen olevan turha. Vuonna 2010 Elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskuksen (ELY-keskus) tekemässä tutkimuksessa, jossa selvitettiin Länsi-Suomen kuntien liikuntatilojen virallisia hyväksytyjä käyttövuorojen jakoperusteiden määrää, osoittautui Keski-Pohjanmaan maakunta-alue parhaaksi. Pohjanmaalla on selvästi eniten virallisia hyväksymiä käyttövuoro jakoperusteita. Keski-Pohjanmaalla oli vuonna 2010 71 % virallisia hyväksytyjä käyttövuoro jakoperusteita. Keski-Pohjanmaalla liikuntapaikkojen käyttäjillä oli myös mahdollisuus vaikuttaa vuorojen jakamiseen.

Pohjois-Pohjanmaan aluehallintoviraston (2011:151) selvityksen mukaan vuonna 2010 Pohjois-Pohjanmaalla oli virallisia hyväksytyjä käyttövuoro jakoperusteita 45 % kaikista alueen kunnista. (Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto 2011:142-146)

5.3 Liikuntapaikkojen käyttömaksupolitiikka kunnissa

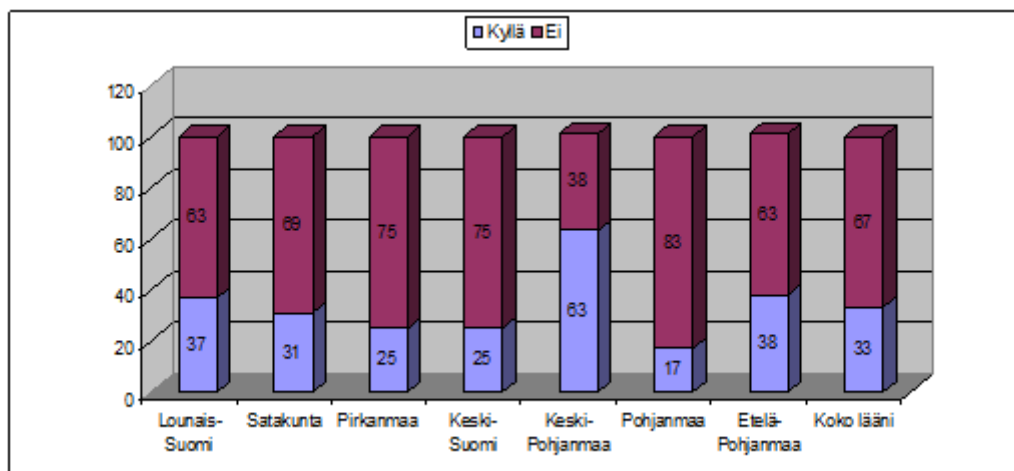
Kunnat ovat tärkeässä roolissa tukemassa kansalaisten liikkumista. Kohtuulliset käyttömaksut liikuntapaikoista varmistavat jatkossa pysyvän kiinnostuksen liikunnan harrastamiselle. Houkutteleva ”liikunnallinen” lähiympäristö saa kansalaisia aktiivisemmiksi ja uusia lajiharrastajia syntyy. (Länsi-Suomen läänihallitus 2008:151)

Käyttömaksupolitiikka on kunnissa hieman epäselvää ja käyttömaksut vaihtelevat kunnan koosta riippuen. Asukasluvun nähden isoissa kaupungeissa ovat käyttömaksut kalliimpia kuin pienimmissä kunnissa. Aikasempien läänihallituksen tekemien peruspalvelujen arviointituloksien mukaan (Länsi-Suomen läänihallitus 2008) liikuntapaikkojen käyttömaksut ovat nousseet Länsi-Suomessa joka kolmannessa kunnassa. Käyttömaksujen korotus johtuu osin myös siitä, että liikuntapaikkojen rakentaminen ja peruskorjaaminen tulee kalliiksi kunnalle ja tästä syystä maksuja ”peritään” liikuntapaikkojen palveluiden käyttäjiltä. Käyttömaksujen noustua kaikilla kuntalaisilla ei ole varaa eikä mahdollisuutta harrastaa kaikkia liikuntamuotoja. Kunnan tehtävänä on seurata miten käyttömaksujen korotus vaikuttaa kansalaisten liikuntakäyttäytymiseen ja tarvittaessa tehdä muutoksia liikuntapaikkojen käyttömaksujen suhteen. Kunta on myös velvollinen seuraamaan terveysliikunnan määrää kunnassaan, liikkuvatko kansalaiset tarpeeksi terveytensä kannalta. Terveiden edistäminen ja monipuolinen liikuntatoiminta kunnissa auttaa kansalaisia voimaan hyvin ja takaa liikunnan harrastamisen pysyvyyden. (Länsi-Suomen läänihallitus 2008:151-153)

Tulevaisuudessa liikuntapaikkojen käyttömaksut tulevat nousemaan Länsi-Suomen läänin kunnissa. Liikuntapaikkojen käyttömaksut lasten ja nuorten osalta tulevat sen sijaan pysymään samalla tasolla Länsi-Suomen läänissä. Länsi Suomen läänin (2008) tekemässä peruspalvelujen arviointi verkkotutkimuksessa 68 prosenttia Länsi-Suomen läänin vastanneista kunnista pitivät liikuntapaikkojen käyttökustannuksien korotuksen

vaikuttavan liikunnan harrastamisen määrään vähenevästi. Pienemmät maakunnat sen sijaan eivät uskoneet käyttömaksujen korotuksen vaikuttavan harrastajien määrään. Länsi-Suomen läänin pienimmissä maakunnissa liikuntapaikat ovat monesti ilmaisia kuntalaisille. (Länsi-Suomen läänihallitus 2008:156) Ilmaisia liikuntapaikkoja löytyy myös Oulun-läänin pienimmistä kunnista. Pienissä kunnissa liikuntapaikkojen ylläpitokustannukset ovat alhaiset ja kunnat pystyvät tarjoamaan enemmän ilmaisia liikuntapaikkoja. (Oulun läänihallitus 2005)

Keski-Pohjanmaalla lasten ja nuorten liikunnan harrastaminen on edullista ja Keski-Pohjanmaalla on eniten ilmaisia liikuntapaikkoja lapsille ja nuorille (Länsi-Suomen läänihallitus 2008). Länsi-Suomen läänihallituksen (2008:157) tekemässä selvityksessä Keski-Pohjanmaalla 63 % liikuntapaikoista on maksuttomia lapsille ja nuorille (kuva 5). Pohjois-Pohjanmaalla oli vuonna 2005 ilmoituksen mukaan, 33,3 % alueen liikuntapaikoista ilmaisia (alle 18 – vuotiaille) ja 60 % osittain ilmaisia (kuva 6) (Oulun läänihallitus 2005:88).

Kuva 5. Ovatko kuntanne kaikki liikuntapaikat ilmaisia lapsille ja nuorille Länsi-Suomen läänissä (%)? (Länsi-Suomen läänihallitus 2008, taulukko 4)

	Kaikki maksuttomia kpl / %	Osittain maksuttomia kpl / %	Maksullisia kpl / %	Yhteensä kpl / %
Kainuu	4 / 44.4	5 / 55.6	0 / 0	9 / 100
Pohjois-Pohjanmaa	13 / 33.3	24 / 61.5	2 / 5.1	39 / 100
Oulun lääni	17 / 35.4	29 / 60.4	2 / 4.2	48 / 100

Kuva 6. Kunnan liikuntapaikkojen maksuttomuus alle 18-vuotiaille kuntalaisille Oulun läänin kunnissa vuonna 2005. (Oulun läänin läänihallitus 2006, taulukko 29)

6 TERVEYTTÄ EDISTÄVÄ LIIKUNTA

Liikunta yhdistetään usein terveyteen. Terveyttä edistävä liikunta herättää monenlaisia ajatuksia eri asiantuntijoiden välillä. Terveys- ja liikunta-alan päätöksentekijät käsittävät terveyttä edistävän liikunnan eri tavalla, ja ristiriitaa termin välillä syntyy. (Huhtanen & Pyykkönen 2012:20)

Terveyttä edistävä liikunta käsittää kaiken fyysistä aktiivisuutta vaativan toiminnan. Ainoastaan kilpa- ja huippu-urheilua ja erittäin kevyttä liikuntaa ei luokitella terveyttä edistävään liikuntaan. (Huhtanen & Pyykkönen 2012:10)

Suomessa liikutaan tällä hetkellä aktiivisesti, mutta terveystiikunnan määrä jää edelleen vähäiseksi (Husu ym. 2011:4). Terveystiikunta voidaan jakaa kahteen ryhmään: perustiikuntaan (arkiliikuntaa) ja kuntoliikuntaan. Molemmat liikuntamuodot edistävät terveyttä merkittävästi. (Fogelholm ym. 2011:69–70)

Suomessa ei ole virallisia terveystiikuntasuosituksia. Kuitenkin suositellaan aikuisten liikkuvan terveytensä kannalta riittävästi, eli noin 30 minuuttia hikiikuntaa päivittäin tai vähintään 2,5 tuntia viikossa. Liikuntaa tulisi harrastaa vähintään 10 minuuttia kerrallaan. Lisäksi lihaskuntoharjoitteita tulisi tehdä 2 kertaa viikossa. Lapsille on suotavaa harrastaa liikuntaa 60 minuuttia päivittäin. Nuori Suomi ry:n tekemissä suosituksissa vuonna 2008 tulisi lapset ja nuoret (7-18 v.) liikkua terveytensä kannalta 1-2 tuntia päivittäin. Terveyttä edistävä liikunta on vaikuttava tekijä esimerkiksi sairauksien ennaltaehkäisemisessä kuten sydän- ja verisuonisairauksien. (Fogelholm ym. 2011:72-85)

6.1 Kunnat liikunnan ja hyvinvoinnin edistäjinä

Vuonna 1999 uudistuneen liikuntalain (1054/1998) mukaan kunta on velvollinen tarjoamaan asukkailleen edellytyksiä liikunnalle ja kehittämään alueen liikuntatoimintaa yhteistyössä muiden alueen toimijoiden kanssa sekä ottamaan huomioon terveyttä edistävä liikunta (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012B:18). Liikunta on kunnan hyvinvointipolitiikan yksi avaintekijöistä kansalaisten terveyden ja hyvinvoinnin

ylläpitämisessä (Pohjois- Suomen aluehallintovirasto 2011:118). Kuntien tehtävänä on tarjota kansalaisille monipuolisesti liikunta- ja hyvinvointipalveluita. Liikuntalain 2 § mukaan terveyttä edistävä liikunnan kehittämisestä ja toteuttamisesta vastaa kunnat. Se miten liikuntaa ja terveyttä edistävää liikuntaa kehitetään ja toteutetaan, riippuu kunnasta. Kunnat saavat itse määritellä liikuntatoiminnan järjestelyistä omalla paikkakunnallaan. (Aaltonen 2004:59-64)

Suomi on yleisesti ottaen siirtynyt ”uuteen aikakauteen” ja liikuntakulttuurimme on muuttunut merkittävästi viime vuosien aikana. Ennen nähtiin kunnan liikuntatoimessa tärkeänä osana panostaa kilpa- ja huippu-urheiluun, mutta kansalaisten terveysongelmien lisääntyessä on terveyttä edistävän liikunnan merkitys kasvanut yhteiskunnassa. Terveyttä edistävällä liikunnalla pyritään saamaan ihminen aktiiviseksi niin, että liikunta on osa ihmisen koko elämänkaarretta. Terveysliikuntaa kehittäessä ja sen ylläpitämisessä, on tärkeää, että kunnat tekevät yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa sekä kuntaorganisaation sisällä että ulkopuolisten kanssa. (Hölsömäki 2008:20–21)

Suomessa halutaan liikunnan olevan yhdenvertaisessa asemassa kaikkien kansalaisten kesken. Toteuttaakseen yhdenvertaisuutta tekevät valtio ja kunnat yhteistyötä. Kunnat ovat vastuussa tarjoamaan kansalaisille palveluita, kun taas valtio rahoittaa ja seuraa tiivistä liikunnan asemaa maan eri kuntien kanssa niin, että yhdenvertaisuus pysyy samalla tasolla kaikkialla. (Aaltonen 2004:58)

Liikuntapalveluiden tarjonnasta ja kehittämistyöstä ovat pääsääntöisesti vastuussa kunnat ja urheiluseurat. Liikuntaa on yleisesti ottaen laajentunut niin, että liikuntapalveluita järjestetään yhteistyössä muiden tahojen kanssa. Kunnan lisäksi ovat sosiaali- ja terveystoimi sekä muut liikuntaa ja hyvinvointitoimintaa järjestävät toimijat/yhdistykset mukana kunnan liikunnan toiminta- ja kehittämistyössä, varsinkin soveltavaa liikuntaa järjestettäessä. (Hölsömäki 2008:20)

Palveluiden kehittäminen vaatii tarkkaa suunnittelua ja yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa. Kunnilla on jatkuvasti haasteita säilyttääkseen viihtyvä ja palvelutuottava asema kuntalaisilleen. Rakennemuutoksien yhteydessä on kunnan tehtävänä huomioida

suunnitelmissaan liikunnan asema niin, että liikunta on osa strategian kokonaisuutta. Liikuntaa suunnitellaan omanaan, mutta myös yhteistyössä eri hallinnonalojen kanssa kuten esimerkiksi terveys- ja sosiaalitoimen kanssa. (Savola ym. 2010A:20) ”*Kuntalain (1995) mukaan kunnan tulee edistää asukkaidensa hyvinvointia ja kestävää kehitystä alueellaan. Liikunta on hyvinvointipolitiikan väline ja sillä on merkitystä kuntalaistenterveyden sekä työ- ja toimintakyvyn ylläpidossa.*” (Opetusministeriö 2008A:28).

Liikunnan ja terveyttä edistävän liikunnan kehittäminen kunnissa riippuu paljon siitä, kuinka hyvin liikunta-asiat otetaan huomioon kuntien strategioissa sekä siitä, millainen yhteistyön sujuvuus seutujen välillä on (Opetusministeriö 2008A:67). Suomen kuntaliiton ja Kunnossa kaiken ikää -ohjelman (KKI) tekemässä tutkimuksesta ”*Terveysliikunnan asema kunnissa*” (ks. Fogelholm ym. 2007:82) selviää, että Suomen kunnat panostavat terveysliikuntaan melko vähän hyvinvointisuunnitelmissaan. Tutkimuksen mukaan vain noin viidesosa kunnista toteuttaa terveysliikuntaa hyvinvointiohjelmissaan ja vastaavasti neljäsosa kuntien terveysliikunnasta, on osa kuntien kuntastrategiaa. Fogelholm ym. mukaan terveysliikunnan erot vaihtelevat kunnittain. Isoissa kunnissa panostetaan enemmän terveysliikuntaan kuin pienemmissä kunnissa. (Fogelholm ym. 2007:82-83) Hallitus on viime vuosien aikana korostanut hyvinvoinnin ja terveyttä edistävän liikunnan merkitystä kunnissa. Suomessa halutaan vahvistaa kuntien liikunnan toimintaedellytyksiä niin, että se on osa kuntien peruspalveluita. (Hölsömäki 2008:21)

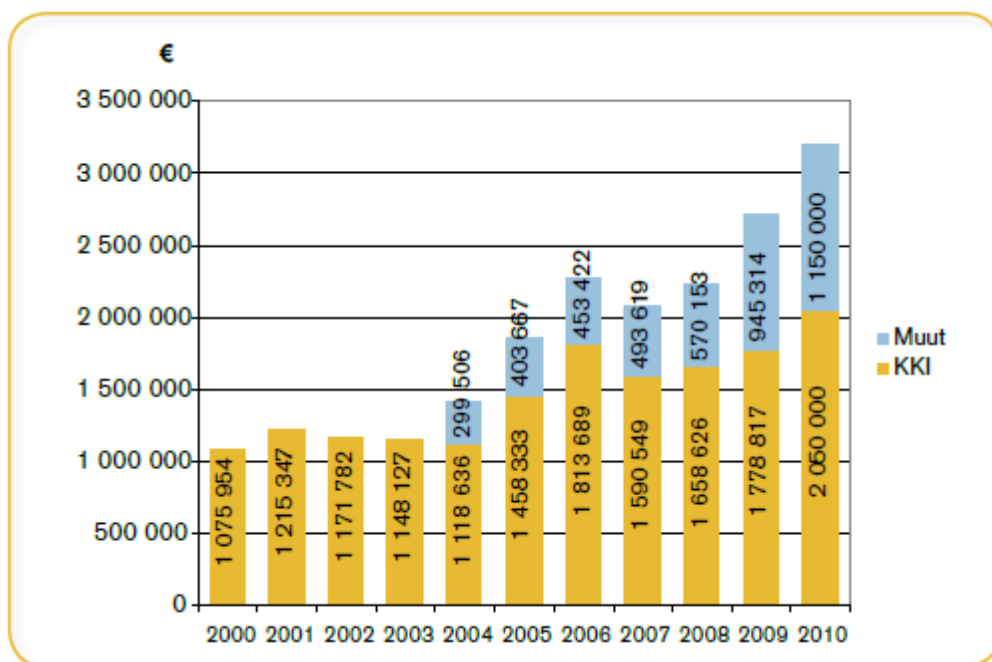
6.2 Terveyttä edistävän liikunnan rahoitus

Suomen valtio jakaa vuosittain rahaa terveyttä edistävän liikunnan edistämiseen. Tavoitteena on liikunnan lisääminen koko väestössä ja terveyden/hyvinvoinnin parantaminen. Valtion terveyttä edistävän liikunnan määrärahat on tarkoitettu hankeavustuksiin ja valtakunnalliseen Kunnossa kaiken ikää (KKI) – ohjelman tukemiseen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012B:83)

Opetus- ja kulttuuriministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön terveyttä edistävän liikunnan asioita hoitaa valtionneuvoston neuvottelukunta. Neuvottelukunta antaa

lausuntoja ja esityksiä terveyttä edistävän liikunnan rahoituksesta ja pyrkii työssään parantamaan terveyttä edistävän liikunnan olosuhteita. Olosuhteiden kehittämisessä on mukana myös erilaiset toimijat kuten esimerkiksi liikuntajärjestöt, ympäristöministeriö ja Raha-automaattiyhdistys. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012B:83)

Alla olevassa kuvassa (kuva 9) on esitetty vuonna 2000–2010 terveyttä edistävälle liikunnalle myönnettyjen määrärahojen kehitys. Opetus- ja kulttuuriministeriön tekemän selvityksen (2012) mukaan, on terveyttä edistävän liikunnan rahoitus noussut vuosikymmenen aikana merkittävästi. Suomessa nähdään terveyttä edistävän liikunnan merkitys yhä tärkeämpänä tekijänä väestön hyvinvoinnin lisäämisessä.

Kuva 7. Terveyttä edistävän liikunnan selittämiseen myönnetyt määrärahat vuosina 2000-2010 (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012B:84, kuvio 24)

6.3 Tulevaisuuden visiot terveysliikunnan palvelutuottajista

Terveyttä edistävä liikunta ja sen lisääminen väestössä on liikuntayhteisöiden tärkein päämäärä. Päämäärän tavoittaminen vaatii tarkkaa suunnittelua yhteisöiltä. Terveysliikuntaa kehittäessä pitää pyrkiä tunnistamaan kaikki tekijät, jotka vaikuttavat ihmisen liikkumiseen/liikkumattomuuteen ja koota ”palaset” yhteen liikunnan edistämiseen kansalaisille. Haastetta tähän luo ihmisten elämäntilanteiden ja toiveiden

muutokset liikunnan parissa. Lisäksi liikunnan kiinnostus ja harrastuneisuus riippuu paljon ihmisen omista kokemuksista ja odotuksista. (Fogelholm ym. 2011:228-230)

Suomessa on hyvät mahdollisuudet lisätä kansalaisten fyysistä aktiivisuutta, koska liikunta on harrastuksena suosittu. Suurin haaste on saada liikkumattomat ihmiset liikkumaan. Liikunnan harrastamista kannustetaan ja sitä tuetaan sosiaalisesti, mutta jatkossa esimerkiksi liikuntaneuvojan ja elintapaohjaajan rooli fyysisen aktiivisuuden lisäämisessä kasvaa. Vähän liikkuvat ja liikkumattomat ihmiset tarvitsevat henkilökohtaista ohjausta tulevaisuudessa. (Husu ym. 2011:10)

Fyysisen aktiivisuuden lisääminen tarkoittaa myös sitä, että tulevaisuudessa yhteiset päämäärät ja yhteiset päätöksenteot eri toimijoiden kanssa kuten esimerkiksi kuntien ja urheiluseurojen välinen yhteistyö, vaikuttavat ihmisten liikkumiseen. Samoin maakuntien elinympäristö ja sen suunnittelu vaikuttavat kansalaisten liikuntatottumuksiin. (Husu ym. 2011:10)

Kunnan ja liikuntatoimen rooli terveyttä edistävän liikunnan kehittämisessä sekä kuntien velvoitteet palveluiden suhteen tulevat esille seuraavassa kappaleessa.

Kansallisen liikuntatutkimuksen 2009-2010 mukaan Suomi on EU maiden liikkuvimman kansa. Tämä osoittaa sen, että liikunnan ja terveyden merkitys on kasvanut suomalaisten yhteiskunnassa. Kansa on tietoinen terveellisistä elämäntavoista ja liikunta kuuluu jokaisen ihmisen jokapäiväiseen elämään. (Savola 2010)

Suomen Kuntoliikuntaliitto ry:n tekemässä kuntokeskusbarometria 2010 tutkimuksessa selvitettiin suomalaisten mielipiteitä kuntokeskuspalveluista. Tutkimuksessa saatiin esiin kunnan kuntokeskuksien ja yksityisen sektorin tarjoamien kuntokeskuksien palveluiden välisiä eroja. Tutkimuksen mukaan tulevaisuudessa ihmiset odottavat saavansa ammattitaitoisempaa ja monipuolisempaa palvelua ja enemmän vastinetta rahalleen. Yksityisten ja kunnallisen kuntokeskuksien eroja ovat muun muassa palveluiden monipuolisuus. Tässä tapauksessa kunta jää kakkoseksi. Kuntien omistamissa kuntokeskuksissa ei ole tarpeeksi tiloja monipuoliseen liikkumiseen.

Kunnilta puuttuu esimerkiksi personal trainer -palvelut. (Suomen Kuntoliikuntaliitto ry 2010C:11)

Yksityiset kuntokeskukset erottuvat kunnista myös liikuntavälineiden suhteen. Yksityiset investoivat enemmän kalliimpiin ja laadukkaisiin liikuntalaitteisiin ja välineisiin. Tulevaisuudessa kuitenkin sekä kunta että yksityisen sektorin toimijat haluavat panostaa matalan kynnyksen liikuntapalveluihin esimerkiksi vähän liikkuville ihmisille (Suomen Kuntoliikuntaliitto ry 2010C:11-14)

Suomessa on tällä hetkellä ja lähitulevaisuudessa paljon iäkkäitä ihmisiä. Kuntokeskusbarometria (2010) kyselyssä tulee esille, että yli 40-vuotiaat käyttävät eniten kuntokeskuksia. Selvityksen mukaan ikääntyviä liikunnan harrastajia sekä senioreita on selvästi enemmän kunnallisella puolella ja tulevaisuudessa heidän osuus kasvaa entisestään. Senioriliikuntaa harrastetaan enemmän kunnallisella puolella koska yksityiset kuntokeskukset panostavat enemmän keski-ikäisiin kun taas kunta ikääntyviin ihmisiin. (Suomen Kuntoliikuntaliitto ry 2010C:18–19)

Tulevaisuudessa sekä yksityisen sektorin että kuntien tarjoamat liikunta- ja hyvinvointipalvelut ovat tärkeässä merkityksessä kansalaisten hyvinvoinnin lisäämisessä. Palveluiden kysyntä tulee jatkossa kasvamaan. Haasteita palveluiden tuottamiseen on kuntien tiukka taloustilanne. Viime vuosina kuntien talous on heikentynyt huomattavasti ja kuntien käyttömenot kasvavat entisestään. Ikääntyvien ihmisten lisääntyessä sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut saavat isomman roolin liikunta- ja hyvinvointipalveluiden tuottajina. (Pekkala & Heikkala 2007:20-22)

7 HYVINVOINTIA RAKENTAMASSA KESKI-POHJANMAALLA

Keski-Pohjanmaan maakuntaa pyritään yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa jatkuvasti kehittämään. Hyvinvoinnin kehittäminen on yksi alueen tavoitteista. Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelma on virallinen hyväksytty asiakirja, jossa esitetään maakunnan kehittämisen tavoitteet ja toimenpiteet maakuntasuunnitelman pohjalta. Maakuntaohjelma laaditaan neljäksi vuodeksi eteenpäin. Maakuntaohjelman tarkoitus on parantaa alueen kehitystä, johon kuuluu muun muassa väestön hyvinvoinnin

edistäminen ja koota alueen keskeisten toimijoiden tavoitteet niin, että ne tunnistetaan. (Keski-Pohjanmaan Liitto 2010A:5-6)

Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelman mukaan väestön hyvinvointi koostuu ihmisen hyvästä arjesta. Hyvä arki koostuu muun muassa liikunnasta. Liikunta edistää hyvinvointia ja se kehittää ihmisen sosiaalisia taitoja. Liikunnasta hyötyvät sekä lapset ja nuoret, aikuiset ja ikääntyvät ihmiset. Keski-Pohjanmaan maakunnassa pyritään kannustamaan ihmisten liikkumista ja kehittämään liikuntaseurojen ja muiden toimijoiden toimintaedellytyksiä. Näiden asioiden kehittämiseksi ja toteuttamiseksi auttaa Keski-Pohjanmaan laatima Hyvinvointistrategia. (Keski-Pohjanmaan Liitto 2010A:43–45)

7.1 Keski-Pohjanmaan Hyvinvointistrategia 2015

Keski-Pohjanmaalla on parhaillaan meneillään kuntien yhteistyössä toimiva hanke, joka tuo uusia näkemyksiä ja ideoita liikunnan ja terveyden kehittämiseksi alueen kunnissa. Keski-Pohjanmaan hyvinvointistrategian tarkoitus on edistää keskipohjalaisia asukkaiden hyvinvointia. Alueen hyvinvointistrategiassa on mukana alueen päättäjät, asukkaat ja hyvinvoinnin parissa työskentelevät henkilöt. Yhteinen päämäärä ja tavoitteet alueen maakunnissa on edistää hyvinvointia Keski-Pohjanmaalla. (Keski-Pohjanmaan Liitto 2010B:3)

Ihmisen hyvä arki on yksi tärkeä tekijä, joka auttaa hyvinvoinnin saavuttamisessa. Tämä on myös Keski-Pohjanmaan hyvinvointistrategian yksi lähtökohta alueen hyvinvoinnin kehittämiseksi. Vastuu hyvinvoinnin kehittämisestä on valtiolla, kunnilla, järjestöillä ja asukkailla. Kaikilla asukkailla on oikeus hyvinvointiin. Yksilön omalla aktiivisuudella ja valinnoilla pystyy vaikuttamaan omaan hyvinvointiin. Jos asukas itse ei pysty huolehtimaan hyvinvoinninnastaan, on valtiolla ja kunnalla vastuu antamaan yksilöille edellytyksiä elämänlaadun parantamiseen. (Keski-Pohjanmaan Liitto 2010B:3)

Keski-Pohjanmaan hyvinvointistrategia pyrkii tavoittamaan ja kehittämään seuraavia asioita: yhteisöllisyys, hyvinvointipalveluiden lisääminen, terveellisen elämänlaadun parantaminen, elinympäristön kehittäminen ja kulttuurin- ja liikunnan lisääminen.

Liikuntaa pyritään alueella vahvistamaan niin, että asukkaita motivoidaan itsenäiseen ja oma-aloitteiseen liikkumiseen. Palveluita halutaan kehittää kannustaviksi niin että, liikuntaseuroja olisi monipuolisesti tarjolla kaikille kohderyhmille. Yhteistyö liikuntatoimijoiden, sosiaali- ja terveysalan toimijoiden ja kulttuuritoimijoiden välillä on merkittävä tekijä asukkaiden hyvinvoinnin parantamisessa sekä liikunnan lisäämisessä Keski-Pohjanmaalla. (Keski-Pohjanmaan Liitto 2010B:5-13)

8 URHEILUTOIMINTA JA SEN MUUTOKSET

Urheilutoiminta Suomessa on muuttunut 2000-luvulla. Urheilua halutaan nostaa kansainväliselle tasolle entistä enemmän. Urheilun kansainvälistyminen Suomessa asettaa haasteita ja paineita kilpailutoiminnan järjestämisessä paikkakunnilla. Kokonaisvaltaisesti katsottuna perinteiset kilpailutapahtumat ovat tärkeässä roolissa paikkakunnilla, koska urheilutapahtumat antavat kunnalle ilmeen ja kasvot, josta kunta tunnustetaan. Kansallinen kilpaurheilu on hiipumassa vaikka Suomessa yhä nuoremmat lapset ja nuoret alkavat harrastaa liikuntaa organisoiduissa urheilujärjestöissä. (Mäenpää & Korkatti 2012:6-7)

Vuonna 1980 liikuntalain muututtua ja terveyttä edistävän liikunnan vahvistettua, on koko urheilutoiminta laajentunut ja monipuolistunut. Tästä johtuen urheilu ei ollut enää pelkkää urheilua vaan uusia järjestöitä syntyi ja kansalaisten toivomat tarpeet otettiin huomioon. Nykyään liikunnan edistäjinä toimivat paitsi urheiluseurat myös kunnat, kansalaisopistot, yritykset ja muut järjestöt. (Mäenpää & Korkatti 2012:8)

8.1 Urheiluseuratoiminta Suomessa

Urheiluseuratoiminta on ollut Suomessa 150-vuoden ajan. Urheiluseurojen määrä on kasvanut vuosien aikana. 2010-luvulla osallistuminen urheiluseuroihin on moninkertaistunut ja seurat tarjoavat entistä monipuolisempaa urheilu- ja liikuntatoimintaa kohderyhmilleen. Suomessa urheiluseurat ovat kovassa suosiossa ja vain muutamassa pohjoismaassa osallistuminen urheiluseuroihin on korkeammalla tasolla kuin Suomessa. Tällä hetkellä arvioidaan Suomessa olevan noin 15 000

urheiluseuraa ja useita liikuntaa järjestäviä yhdistyksiä. (Mäenpää & Korkatti 2012:10-16)

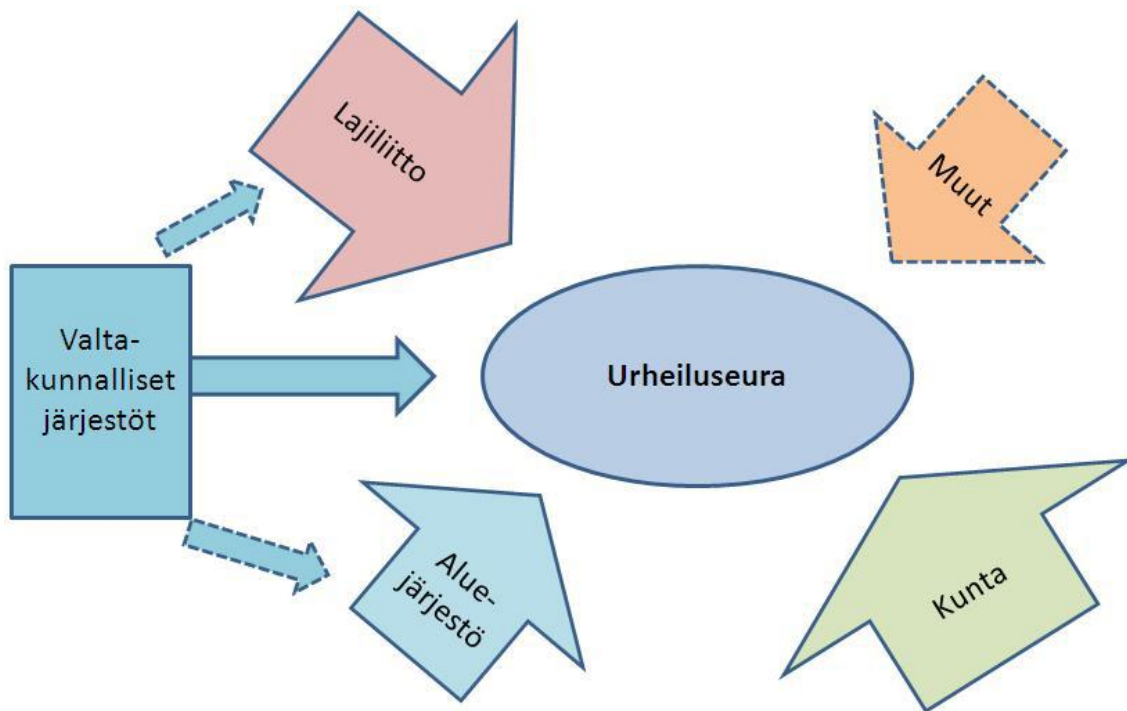
Harrasteliikkujien määrä on myös kasvanut Suomessa ja kysyntä kasvaa entisestään. Nykyään harrasteliikunnan harrastaminen urheiluseuroissa on vaikeaa. Monet urheiluseurat ovat luopuneet harrasteliikunnasta kokonaan johtuen muun muassa taloudellisista ja poliittisista syistä. Seurat haluavat nykyään keskittyä enimmäkseen heidän päätoimintaansa. (Mäenpää & Korkatti 2012:14)

Suomessa on myös iso joukko rekisteröityjä yhdistyksiä, jotka järjestävät liikuntatoimintaa. Liikuntaa järjestävää yhdistystä ei katsota urheiluseuraksi, vaan yhdistyksissä pyritään parantamaan elämälaatua muun muassa liikunnan avulla. Tällaiset yhdistykset ovat esimerkiksi potilas- ja vammayhdistykset sekä seurakunnat. (Mäenpää & Korkatti 2012:21)

8.1.1 Kunnat tukevat urheiluseuroja

Kunnat tukevat urheiluseuratoimintaa omalla alueellaan. Kunnat järjestävät urheiluseuroille liikunnan harrastamiselle puitteet ja seurat vastaa toiminnasta. Viime vuosien aikana kuntien ja urheiluseurojen välinen yhteistyö on saanut uusia piirteitä. Kunnat tekevät enemmän ostopalveluita urheiluseurojen kanssa ohjaustoimintaan liittyen, esimerkiksi Keski-Pohjanmaalla Kaustisen kunnassa urheiluseura on saanut enemmän vastuuta hoitaa kunnan liikunta-asioita. (Mäenpää & Korkatti 2012:32–33)

Kunnat jakavat myös vuosittain seura-avustuksia noin 42 miljoonaa euroa. Urheiluseuroilla on yleensä monta yhteistyökumppania, jotka tukevat seuran toimintaa (ks. kuva 10). Kunta on yleensä seuran suurin tuki ja yhteistyökumppani. (Koskinen 2012:7)

Kuva 8. Urheiluseurojen yhteistyökumppaneita ja tukipalveluita tuottavia tahoja. (Mäenpää & Korkatti 2012:32, kuva 4)

8.1.2 Vapaaehtoistyö

Suomessa talkootyö on yksi avaintekijöistä liikunnan ja urheilun ”toimivuuteen”. Vapaaehtoistyöntekijöitä on mukana reilut 530 000 vuodessa. Vapaaehtoistyöntekijät auttavat seuratoiminnassa muun muassa kilpailu- ja valmennustoiminnan ja tapahtumien järjestelyissä sekä huoltotoimenpiteissä. Yksittäisellä urheiluseuralla voi olla 3-15 vapaaehtoistyöntekijää. Suomessa tehdään keskimäärin noin 10 tuntia kuukaudessa vapaaehtoistyötä. (Heikkala 2009:11)

Vapaaehtoistyötä tehdään eniten urheiluseuratoiminnassa (Suomen Kuntoliikuntaliitto ry 2010 B). Jos vapaaehtoistyötä tehtäisiin käyttämällä yksityisen sektorin työvoimaa (yksityisen työvoimakustannuksen tuntipalkka oli vuonna 2008 27,5 euroa, eli käytettäisiin palkallista työvoimaa) tulisi tämä maksamaan noin 1,65 miljardia euroa vuodessa (Suomen liikunta ja urheilu ry 2012 A).

8.2 Urheilun ammattimaistuminen Suomessa

Suomessa urheiluseuratoimintaa pyritään jatkuvasti kehittämään. Seurojen kehittäminen ja laadun parantaminen vaatii työtä laajalta alueelta. Jos seura haluaa kehittää toimintaansa, ei pelkkä vapaaehtoistyö riitä. Jos seuran taloudelliset resurssit ovat hyvät, on seurojen aika alkaa miettiä oman kehityksen kannalta, palkkaavatko he jatkossa päätoimisia työntekijöitä. Päätoimisia työntekijöitä voi olla yhdessä seurassa useampia, näin olleen työtehtäviä voidaan jakaa eri osa-alueisiin eri työntekijöille. Toimialat urheiluseuroissa ovat seuraavat: Yleinen seuratoiminta- ja hallinto, Talous- ja liiketoiminta, Nuorisotoiminta ja ohjaus, Valmennus ja liikunnanohjaus, Urheilijahuolto, Kiinteistöhuolto, Tiedostus ja markkinointi sekä muu). (Koski 2009:91-93)

Palkallisten työntekijöiden määrä Suomen urheiluseuroissa on vasta viime vuosina noussut (Koski 2009:92). Voimakas henkilöstömäärän kasvu johtuu osin Suomen liikunnan ja urheilun työllistämishankkeesta, joka pyrkii työllistämään ihmisiä urheiluseuroihin. Vuonna 2008 hanke työllisti noin 1300 työntekijää, ja noin 300 henkilöä työhallinnon muilla tuilla. Urheiluseurojen palkatun henkilöstön kehitys näkyy myös sivutoimisesti palkattujen työntekijöiden määrässä. Kosken tekemässä tutkimuksessa 2000-luvun puolivälissä sivutoimisia työntekijöiden määrä oli melkein 15 000. Päätoimisia työntekijöitä esiintyy suurimmaksi osaksi seuroissa, jossa jäsenmäärät ylittyvät yli 300 henkilöä. Selvityksen mukaan päätoimisia palkattuja työntekijöitä löytyy tavallisesti seuroista, jossa jäsenmäärä on 900 tai yli. Päätoimisia työntekijöitä löytyy useimmiten monialaseuroista ja vähiten kuntoseuroista. Maan kärkeä menestyviä seuroja, on päätoimisten työntekijöiden esiintyminen myös yleisempää. (Koski 2009:93)

8.3 Ammattivalmentajat

Urheilun ammattimaistuminen on muuttunut vuoden 2002 jälkeen merkittävästi. Suomessa on siirrytty harrastelijamaisuudesta ammattimaisempiin toimintavoihin. Tämä on johtanut palkatun henkilöstön lisääntymiseen ja samalla koulutustaso on noussut. Näiden asioiden ansiosta ammattivalmentaminen on kehittynyt ja viime aikoina

valmentajien määrä on lisääntynyt huomattavasti esimerkiksi urheiluseuroissa. Valmentajan tehtäväkuva on nykyään selkeämpi ja tarkempi. Ammattivalmentajiksi lasketaan ne, jotka saavat palkkaa ja täyttävät koulutusvaatimukset. (Kärmeniemi 2012:7-8)

Suomessa on tällä hetkellä 1600 ammattivalmentajaa. Urheiluseurat työllistävät suurimman osan valmentajista. Näistä 1600 ammattivalmentajasta 1299 tekee kokopäivä työtä valmentamisen parissa. Osa-aikaiset työntekijät, jotka tienavat alle 50 % kokopäiväisten valmentajien tuloista, ei ole laskettu mukaan lukuihin. (Kärmeniemi 2012:9)

Vuoden 2002–2011 aikana päätoimisten valmentajien määrä on tullut huomattavasti enemmän. Suomessa on viimeisen kymmenen vuoden aikana koulutettu lisää 439 ammattivalmentajaa. Kärmeniemen (2012) tutkimuksen mukaan vuoteen 2020 mennessä lajiliitoissa ammattivalmentajien määrä tulee kaksinkertaistumaan. Tällä hetkellä 21 lajiliitossa on 281 ammattivalmentajaa ja lajiliittojen arvioin mukaan tulevaisuudessa työllistetään jopa yli 600 ammattivalmentajaa. (Kärmeniemi 2012:11-14)

Yleisesti tarkastellen Suomessa liikunta- ja urheiluseurat ovat muutoksen lumoissa. Suomessa edetään urheilussa jatkuvasti parempaan suuntaan, yhteiskunnat ovat kilpailukykyisempiä ja ammattimaistuminen on kehittynyt ja kehittyä edelleen seuroissa. (Koski 2012:125–126)

9 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää ja vertailla Keski-Pohjanmaan kuntien (Keski-Pohjanmaan maakuntaviestialue) liikuntatoimen taloutta, järjestö- ja seuratoimintaa sekä kartoittaa kuntien liikunnan harrastamisen edellytyksiä alueella. Tutkimus pyrki lisäksi selvittämään terveyttä edistävän liikunnan merkitystä ja toteutusta kunnissa sekä kilpaurheilun mahdollisuuksista Keski-Pohjanmaalla.

Asetimme seuraavat tutkimuskysymykset:

1. Millaiset toimintaedellytykset kunnat tarjoavat liikunnan ja urheilun harrastamiselle?
2. Mikä on terveyttä edistävän liikunnan merkitys ja toteutus Keski-Pohjanmaalla?
3. Millaiset toimintaedellytykset kunnat tarjoavat kilpaurheilulle Keski-Pohjanmaalla?

10 TUTKIMUSMENETELMÄ

Opinnäytetyö on kvantitatiivinen tutkimus, jossa on myös kvalitatiivisia piirteitä. Kvantitatiivinen tutkimus perustuu siihen, että tehdään johtopäätöksiä aiemmista tutkimuksista ja kerätään tietoa tilastollisesti. Kvalitatiivisella tutkimuksella pyritään tutkimaan kohdetta kokonaisvaltaisesti ja löytämään tosiasioita. (Hirsjärvi ym. 2007:136,157)

Toteutin tutkimukseni kvantitatiivisena survey-tutkimuksena. Hirsjärvi ym. (2009) kuvaa survey-tutkimusta menetelmäksi, joka pyrkii vertailemaan, kuvailemaan ja selittämään ilmiöitä. Survey-tutkimusta käytettäessä kerätään tietoja tietyltä ihmisjoukolta. Tietoja kerätään tavallisesti kyselylomakkeella. (Hirsjärvi ym.2009:134) Määrällisessä tutkimuksessa tutkimustiedot esitellään numeerisesti ja selitetään sen jälkeen sanallisesti (Vilkka 2007:14).

10.1.1 Kyselylomake

Kyselylomaketta aloitettiin työstämään huhtikuussa 2012. Lähetimme työstetyn kyselylomakkeen Arcadan Etixiin, jonka jälkeen saimme luvan jatkaa tutkimuksen tekoa. Päädyimme tekemään jatkotutkimuksen vastaavanlaiselle tehdyille tutkimukselle, jonka Keplin aluejohtaja oli tehnyt vuonna 2003.

Tutkimukseemme käytettiin kyselylomaketta, joka pohjautuu edelliseen, vuoden 2003 vastaavaan tutkimukseen. Kyselylomake lähetettiin Keski-Pohjanmaan Maakuntaviestialueeseen kuuluvien kuntien liikuntavastaaville. Jäsenkuntia oli yhteensä 22. Ennen varsinaista kyselylomakkeen lähettämistä ilmoitimme kuntien liikuntavastaaville sähköpostitse opinnäytetyöstäni. Halusimme varmistaa kuntien yhteyshenkilöiden olevan tietoisia tulevasta kyselylomakkeesta. Kyselylomake lähetettiin toukokuun 30. päivä postitse kirjeenä. Kirjekuoreessa oli mukana saatekirje (liite 1), kyselylomake (liite 2). Lisäksi kyselylomakkeen mukana on jokaiselle kunnalla lähetetty myös kuntakohtainen liikuntapaikkaraportti ja urheiluseuratiedot. Nämä liitteet eivät löydy tästä opinnäytetyöstä. Kysymyksiä oli yhteensä 31. Kyselylomakkeeseen annettiin aikaa vastata reilut 3 viikkoa. Kysely pyydettiin palauttamaan postitse Keplin toimistolle 20.6 mennessä. Palautuksia tuli tähän päivään mennessä vain muutama, joten jouduimme lähettämään muistutusviestin sähköpostitse kaikille liikuntavastaaville. Lisäksi teimme muutaman soittokierroksen niille kunnille, jotka eivät olleet vielä vastanneet kyselyyn. Tämä toi lisää vastauksia. Vastauksia saatiin yhteensä 10.

10.1.2 Tuloksien analysointi

Tutkimuksen tuloksia analysoitiin kahdella tavalla, koska tutkimuksessa on sekä kvantitatiivisia että kvalitatiivisia piirteitä. Tilastollisia lukuja analysoitiin käyttämällä Microsoft Excel 2010 taulukkolaskentaohjelmaa. Kerätyn tiedon perusteella selvitin paljonko kunnat käyttävät rahaa liikuntoimeen asukasta kohti. Analysoin prosentuaalista muutosta 9 vuoden aikana ja kuntien välistä eroa. Numerotieto on määrällisessä tutkimuksessa hyvä tapa esittää taulukoiden avulla. Hyvä taulukko on selkeä ja numerotieto esittää kokonaislukuja (Vilka 2007:136). Tässä tutkimuksessa pyrin esittämään prosentuaalisia lukuja taulukoiden muodossa.

Tässä tutkimuksessa vertaillaan lukuja ja katsotaan muutoksia aiemmasta tehdystä tutkimuksesta (Harsunen 2003). Tavoitteena vertailevassa tutkimuksessa on ymmärtää tarkasteltavaa asiaa paremmin ja tuoda esille tutkimuskohteiden välisiä eroja (Vilka 2007:21). Vertailussa on kuntien liikuntatoimen bruttokäyttömenot, henkilöstömenot, liikuntapaikkojen käyttökustannukset ja urheilu- ja liikunta- seurojen toiminta- ja kohdeavustukset. Vertailussa on otettu huomioon kuntien asukasluku ja kuluttajahintaindeksin muutokset.

Laadullista tutkimusaineistoa voi analysoida monella eri keinoin. Tässä tutkimuksessa päädyin työn laajuuden takia analysoimaan avoimet kysymykset teemoittelun avulla. Tuomi & Sarajärven (2009) mukaan teemoittelu on aineiston pilkkomista ja ryhmittelyä. Aineiston ryhmittelyn jälkeen valitaan teemoja. (Tuomi & Sarajärvi 2009:93) Saaranen-Kauppinen & Puusniekka (2006) kuvaa teemoittelua analyysimenetelmänä, jossa tutkija pyrkii etsimään tekstimassasta vastauksia ja kirjoitelmia, jotka liittyvät tai eroavat toisistaan, ja tutkija luo teemoja aineistolähtöisesti. Teemaluokiksi muodostuivat hankkeet, strategiat, urheiluseurat ja yhteistyö, koska näitä teemoja koskevia vastauksia esiintyi kaikkein eniten.

10.1.3 Tutkimuksen reliaabelius ja validius

Tutkimuksen reliaabelius mittaa kuinka luotettava ja tarkka tutkimus on toistattaessa tutkimuksen uudestaan. Toistettaessa tutkimusta pitäisi tutkimus antaa täsmälleen samoja tuloksia riippumatta tutkijasta. (Vilka 2007:149) Tutkimuksen reliaabelius on hyvä, sillä toistettaessa uudelleen kyselyn samoilta henkilöille antaisi tämä oletettavasti samansuuntaisia vastauksia. Ainut, joka voisi heikentää reliaabeliuutta tässä tutkimuksessa on jos viranhaltijat ovat muuttuneet kunnissa.

Validius kuvaa kuinka hyvin tutkimus on onnistunut mittaamaan sitä, mitä tutkimuksessa oli tarkoitus mitata (Vilka 2007:150). Validius on tässä tutkimuksessa melko hyvä, vaikkakin laajemman kuvauksen vuoksi olisi vastaajia tarvittu enemmän koska tutkimustulokset eivät paljasta koko totuutta Keski-Pohjanmaan kuntien nykytilasta. Tutkimuskysymyksiin saatiin kuitenkin vastattua kyselylomakkeen avulla

mutta lomake olisi voinut muotoilla selkeämmin, jotta vastaukset olisi ollut helpompi analysoida.

10.1.4 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Eettiset näkökulmat huomioitiin tutkimuksessa niin, että kyselyyn vastaaminen oli vapaaehtoista. Tutkimuksessamme vastaajat (kunnan liikuntavastaavat) saivat kaiken tarvittavan tiedon kyselyyn vastaamiseen ja palauttamiseen. Tutkimuksessa vastaukset käsiteltiin luottamuksellisesti ja anonyymisti, eikä yksittäisiä vastaajia pysty tunnistamaan työstä. Kuntien lähettämiä vastauksia ei eritelty yksinään vaan nostettiin esiin ryhmänä ja tehtiin johtopäätöksiä saaduista vastauksista. Ainoastaan julkisia tietoja eritellään kunnittain.

11 TUTKIMUSTULOKSET

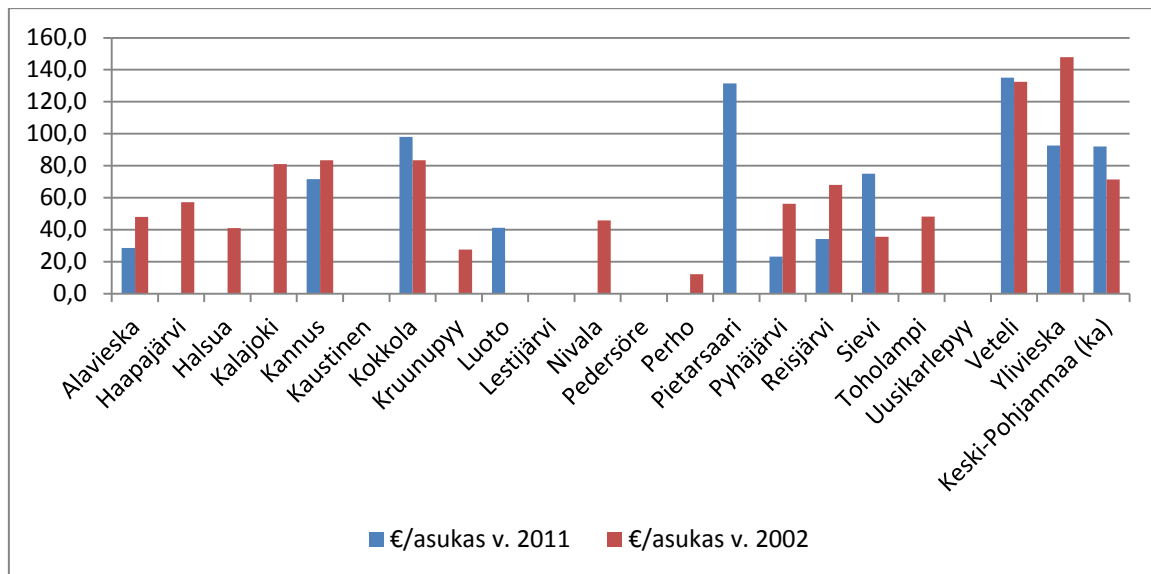
Tässä kappaleessa esittelen tutkimustulokset. Tulokset ja tuloksien analysointi on tehty niiden perusteella, jotka vastasivat kyselyyn (n=10). Tutkimusongelmia oli tässä tutkimuksessa asetettu kolme. Esittelen ensin tulokset, jotka koskevat kuntien liikuntatoimen talous-asioita ja liikunnan harrastamisen edellytyksiä, jotka ovat numeerisesti tarkasteltuja ja vastaavat ensimmäisen tutkimuskysymykseeni. Tämän jälkeen esittelen avoimien kohtien kysymysten tuloksia teemojen mukaan, jotka antavat vastauksia toiseen tutkimuskysymykseeni. Kilpaurheiluun liittyvät tulokset esittelen viimeiseksi.

11.1 Millaiset toimintaedellytykset kunnat tarjoavat liikunnan ja urheilun harrastamiselle?

11.1.1 Kuntien liikuntatoimen bruttokäyttömenot

Kyselyssä selvitimme kuntien liikuntatoimen bruttokäyttömenoja, eli kuinka paljon rahaa kunnat käyttävät vuosittain liikuntapalveluiden tuottamiseen. Kuntien liikuntatoimen bruttokäyttömenoihin on laskettu mukaan kaikki kunnan ylläpitoon liittyvät kustannukset, kuten liikuntapaikkojen käyttö- ja kunnossapitokustannukset, palkka- ja henkilöstömenot, avustukset sekä ostopalvelut. Tuloksissa on vertailtu vuoden 2002 ja 2011 menoja (kuva 11, 12, 13 ja 14).

Vuonna 2011 Keski-Pohjanmaalla olivat kuntien bruttokäyttömenot yhteensä 10 250 332 euroa, joka on 92,0 €/as. Vuonna 2002 bruttokäyttömenot olivat yhteensä 9 364 600 euroa, eli 71,4 €/as. Vuosina 2002–2011 ovat liikuntatoimen bruttokäyttömenot nousseet 20,6 €/as., eli noin 29 %. Vuonna 2011 kuntien liikuntatoimen bruttokäyttömenot olivat suurimmat Vetelissä (135,0 €/as.), Pietarsaaressa (131,6 €/as.) ja Kokkolassa (98,0 €/as.). Pienimmät bruttokäyttömenot olivat saatujen tietojen perusteella Pyhäjärvellä (23,0 €/as.) ja Alavieskassa (28,5 €/as.). Muissa Keski-Pohjanmaan kunnissa bruttokäyttömenot olivat seuraavasti: Kannus (71,7 €/as.), Larsmo (41,1 €/as.), Reisjärvi (34,1 €/as.), Sievi (75,1 €/as.) ja Ylivieska (92,6 €/as.). Ks. kuva 11

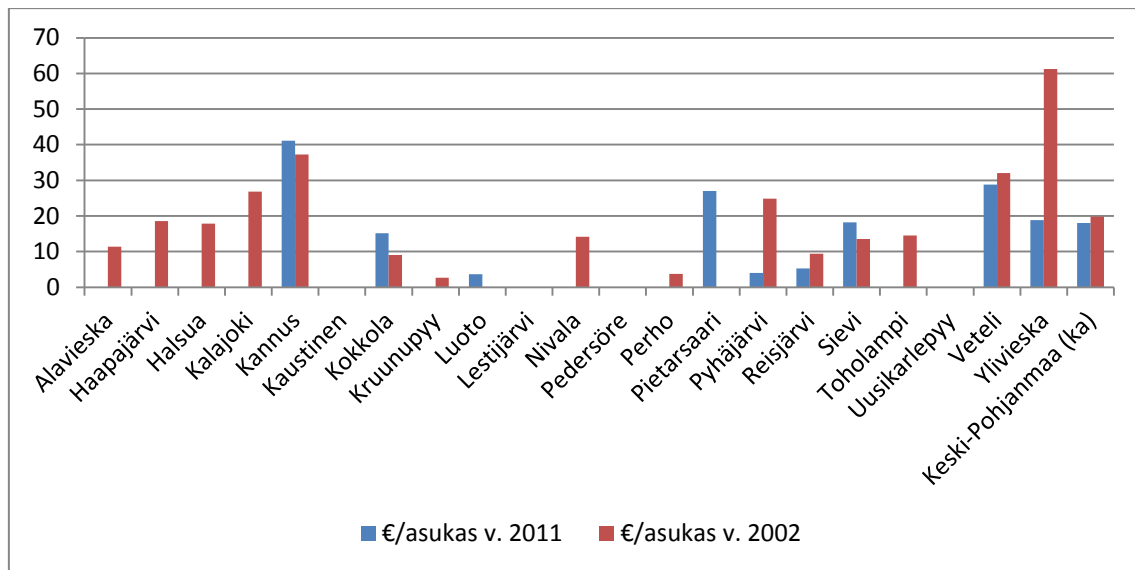
Kuva 9. Kunnan liikuntatoimen bruttokäyttömenot vuonna 2002 ja 2011 Keski-Pohjanmaan Liikunta alueella (€/asukas) sekä keskiarvo. (n=10)

*Rahanarvon muutos huomioitu tilastoissa (Suomen virallinen tilasto (SVT): Kuluttajahintaindeksi).

11.1.2 Kuntien liikuntatoimen henkilöstömenot

Kuntien liikuntatoimen henkilöstömenot koostuvat liikunnan peruspalevlujen tuottamiseen liittyvistä kustannuksista, eli kuntien liikunta- ja teknisen toimen sekä muiden hallintokuntien menoista.

Kuntien liikuntatoimen henkilöstömenot olivat vuonna 2011 keskimäärin 18,3 €/as. Vuonna 2002 vastaava luku oli 19,1 €/as., ja muutos viimeisten yhdeksän vuoden aikana on -0,8 €/as., eli noin 4,2 % vähennys. Vuonna 2011 suurimmat henkilöstömenot asukasta kohti Keski-Pohjanmaan Liikunta-alueella olivat Kannuksessa (41,1 €/as.), Vetelissä (28,8 €/as.) ja Pietarsaassa (27,0 €/as.). Keskiarvon yläpuolelle ylsi lisäksi Ylivieskan kaupunki (18,8 €/as.). Selvästi pienimmät henkilöstömenot olivat Larsmon kunnassa (3,6 €/as.), Pyhäjärvellä (4,0 €/as.) ja Reisjärvellä (5,3 €/as.). Kokkolassa henkilöstömenot olivat vuonna 2011 (15,2 €/as.) ja Sievissä (18,2 €/as.). Kuntien liikuntatoimen henkilöstömenot olivat selvityksen mukaan vuonna 2011 yhteensä 1 991 156 euroa. Ks. kuva 12

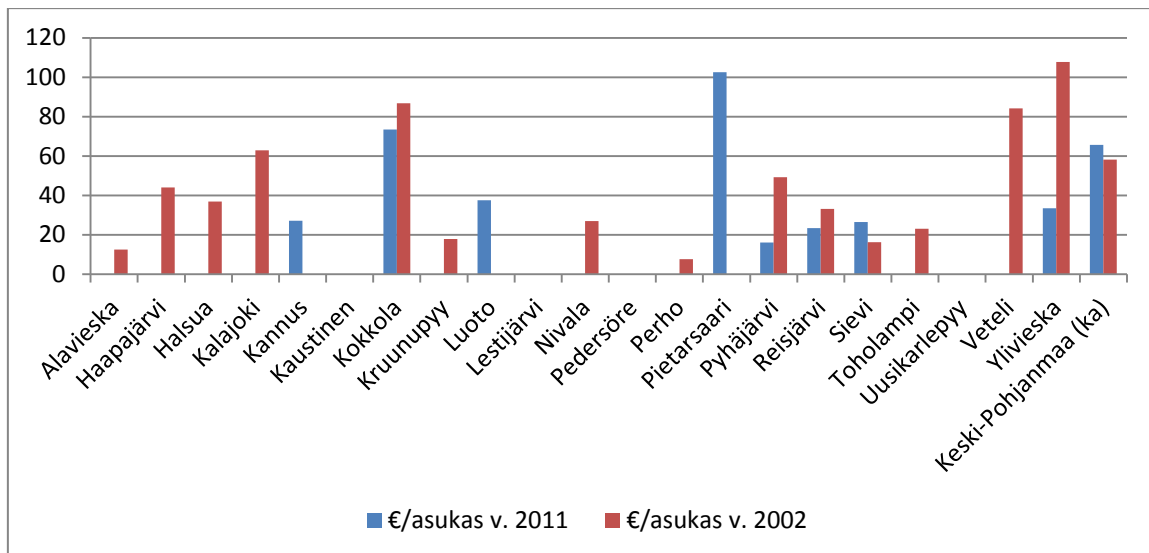
Kuva 10. Keski-Pohjanmaan Liikunta alueen kuntien liikuntatoimen henkilöstömenot vuonna 2002 ja 2011 (€/asukas) sekä keskiarvo. (n=9)

*Rahanarvon muutos huomioitu tilastoissa (Suomen virallinen tilasto (SVT): Kuluttajahintaindeksi).

11.1.3 Kuntien liikuntapaikkojen käyttökustannukset

Liikuntapaikkojen käyttökustannukset kuvaavat, kuinka paljon kunta ylläpitää liikuntapaikkoja, tähän kuuluu muun muassa liikuntapaikkojen kunnossapitokustannukset. Suuria kustannuksia muodostuu liikuntapaikoista kuten uimahallit ja jäähallit.

Vuonna 2011 Keski-Pohjanmaalla käytettiin liikuntapaikkojen ylläpitämiseen 65,6 €/as. Vuonna 2002 vastaava luku oli 58,1 €/as. Liikuntapaikkojen käyttökustannukset ovat nousseet vuoden 2002 jälkeen 7,5 €/as., joka on 12,9 %. Liikuntapaikkojen käyttökustannukset olivat vuonna 2011 yhteensä 6 555 865 euroa. Pietarsaassa käyttökustannukset olivat asukasta kohti selvästi muita kuntia suuremmat. Pietarsaassa liikuntapaikkojen käyttökustannukset olivat 102,6 €/as. Vastaavasti Kokkolassa olivat käyttökustannukset 73,5 €/as. Pienimmät käyttökustannukset olivat Pyhäjärvellä (16,1 €/as.) ja Reisjärvellä (23,3 €/as.) Muissa Keski-Pohjanmaan kunnissa liikuntapaikkojen käyttökustannukset olivat seuraavasti: Kannus (27,9 €/as.), Larsmo (37,6 €/as.), Sievi (26,5 €/as.) ja Ylivieska (33,5 €/as.). Ks. kuva 13

Kuva 11. Keski-Pohjanmaan Liikunta alueen kuntien liikuntapaikkojen käyttökustannukset vuonna 2002 ja 2011 (€/asukas) sekä keskiarvo. (n=8)

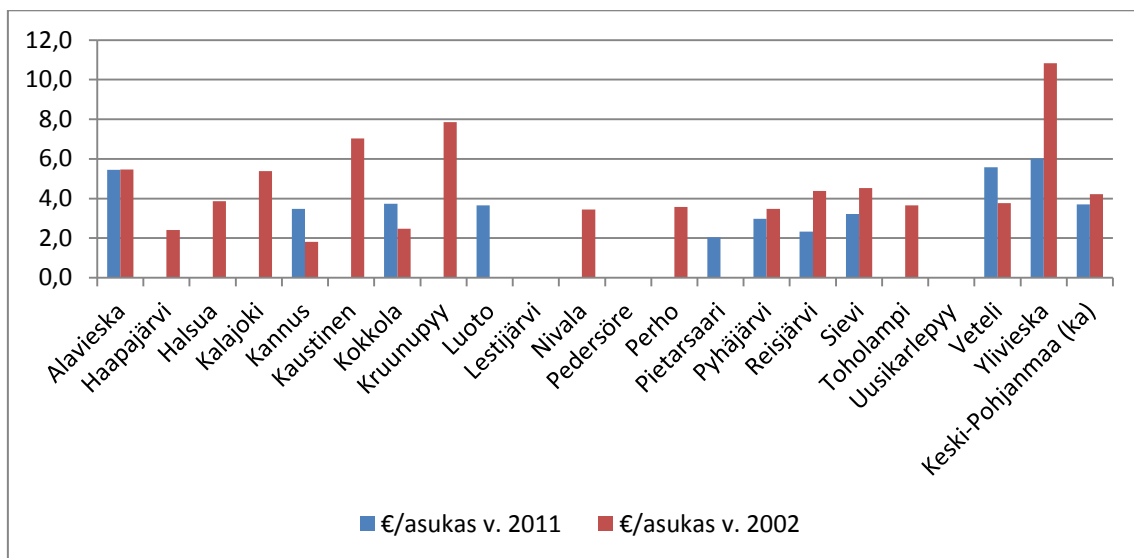
*Rahanarvon muutos huomioitu tilastoissa (Suomen virallinen tilasto (SVT): Kuluttajahintaindeksi).

11.1.4 Urheilu- ja liikuntaseurojen toiminta- ja kohdeavustukset kunnissa

Kunnat avustavat urheiluseuroja ja yhdistyksiä omalla paikkakunnillaan. Kunnat antavat tukensa seuroille rahallisesti tai tarjoavat edullisesti liikuntapaikkojen käytöstä.

Kuntien jakamat avustukset (yleis- ja kohdeavustukset) urheilu- ja liikuntaseuroille olivat Keski-Pohjanmaan Liikunta-alueella vuonna 2011 yhteensä 413 293 euroa. Yhtä asukasta kohti avustettiin Keski-Pohjanmaalla keskimäärin 3,7 eurolla. Vuonna 2002 avustuksia jaettiin yhteensä 571 726 euroa ja 4,2 €/as. Muutos vuoteen 2002 verrattuna on -0,5 €/as., eli noin 11,9 % vähennys. Kyselyn mukaan eniten avustuksia asukasta kohti jaettiin Ylivieskassa (6,0 €/as.), Vetelissä (5,6 €/as.) ja Alavieskassa (5,5 €/as.). Vähiten avustuksia jaettiin Pietarsaaressa (2,0 €/as.) ja Reisjärvellä (2,3 €/as.). Muissa Keski-Pohjanmaan kunnissa avustuksia jaettiin seuraavasti: Kannus (3,5 €/as.), Kokkola (3,7 €/as.), Pyhäjärvi (3,0 €/as.) ja Sievi (3,2 €/as.). Suurimmat muutokset avustuksissa on viimeisten kymmenen vuoden aikana tapahtunut Ylivieskan kunnassa. Ylivieska jakoi vuonna 2002 seura-avustuksia 10,8 €/as. ja vuonna 2011 vain 6,02 €/as, eli 44,3 % vähemmän. Ylivieska oli saatujen tietojen perusteella ainut kunta joka ylsi yli kuuden euron tasoon. Ks. kuva 14

Kyselyyn vastanneiden perusteella kohdeavustuksia (ks. kyselylomake, liite 2) jaettiin Keski-Pohjanmaan Liikunta alueella yhteensä 249 705 eurolla. Neljän kunnan (Alavieska, Larsmo, Pyhäjärvi ja Sievi) mukaan kohdeavustuksia ei jaeta lainkaan paikkakunnalla. Keski-Pohjanmaan Liikunta alueella eniten kohdeavustuksia jakoi Kokkolan kaupunki. Yli 10 000 eurolla kohdeavustuksia jakoivat Ylivieska, Pietarsaari ja Kannus. Kyselyyn vastanneiden mukaan kohdeavustuksia jaettiin eniten seuroille, valmennus- ja ohjaajille (129 190 €), toimitiloihin (57 390 €) ja kartta-avustuksiin (17 412 €). Veteli oli ainoa vastanneista kunnista, joka myönsi kohdeavustusta aikuisten kunto- ja terveystiloihin (2000 €).

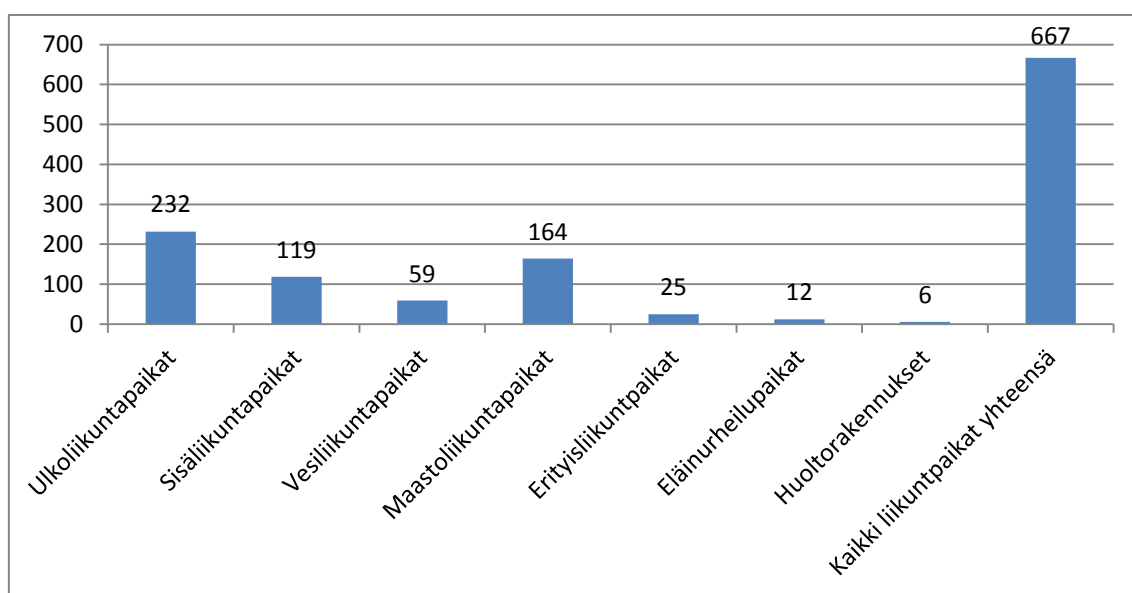

Kuva 12. Keski-Pohjanmaan Liikunta alueen kuntien urheiluseuroille myöntämät avustukset vuonna 2002 ja 2011 (€/asukas) sekä keskiarvo. (n=10)

*Rahanarvon muutos huomioitu tilastoissa (Suomen virallinen tilasto (SVT): Kuluttajahintaindeksi).

11.1.5 Liikuntapaikat Keski-Pohjanmaalla

Keski-Pohjanmaan Liikunta alueella liikuntapaikkoja on kyselyyn vastanneiden mukaan yhteensä 667 kpl. Kysyttäessä kuntien liikuntavastaavilta liikuntapaikkatietoja lipas.fi liikuntapaikkaraportin avulla, oli raportista jätetty pois virkistyskohteet. Liikuntapaikkoja oli eniten Kokkolassa (yhteensä 243 kpl). Toiseksi eniten liikuntapaikkoja on Ylivieskassa (84 kpl) ja kolmanneksi sijoittui Pyhäjärven kaupunki (76 kpl). Muista Keski-Pohjanmaan kunnista liikuntapaikkoja löytyy seuraavasti: Alavieska (24 kpl), Kannus (49 kpl), Larsmo (39 kpl), Pietarsaari (64 kpl), Reisjärvi (21 kpl) ja Veteli (67 kpl). Erityisliikuntapaikkoja on Keski-Pohjanmaan alueella 25 kpl ja eläinurheilulajeille suorituspaikkoja on yhteensä 12 kpl. Kuntien liikuntavastaavien ilmoituksista Keski-Pohjanmaalla on vain 6 huoltorakennusta liikunnalle. Liikuntapaikkojen jakautuminen on esitetty alla olevassa kuvassa (kuva 15).

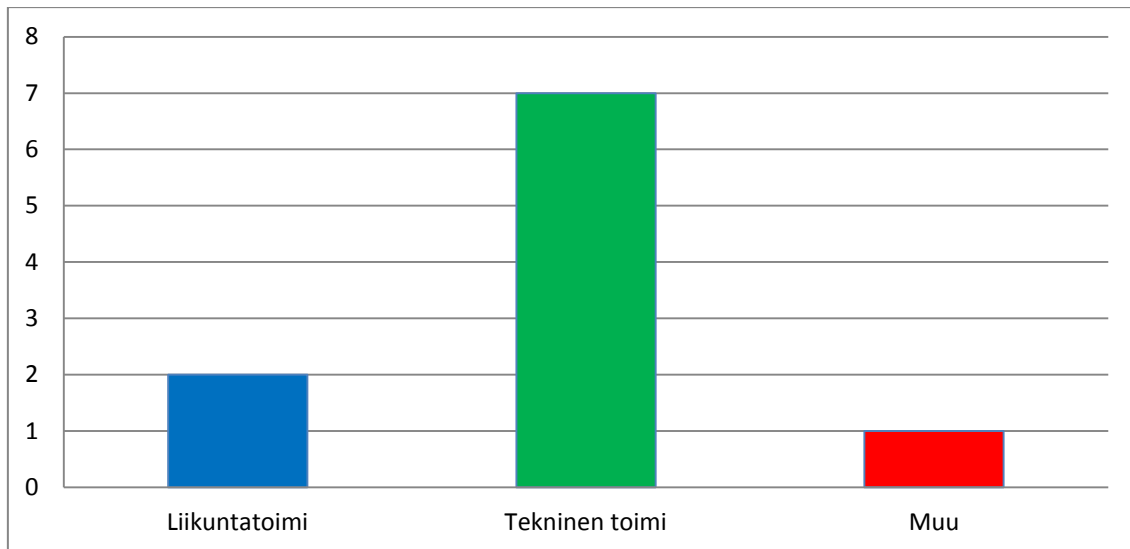

Kuva 13. Keski-Pohjanmaan Liikunta alueen liikuntapaikat luokiteltuna vuonna 2012. (n=9).

11.1.6 Liikuntapaikkojen kunnossapito

Liikuntapaikkojen kunnossapidosta huolehtii suurimmaksi osaksi teknisen toimen palvelut. Keski-Pohjanmaalla tekninen toimi huolehtii liikuntapaikkojen kunnossapidosta seitsämässä eri kunnassa (Kannus, Kokkola, Pietarsaari, Pyhäjärvi, Reisjärvi, Veteli ja Ylivieska). Kahdessa kunnassa (Larsmo ja Sievi) kunnan liikuntatoimi huolehtii kunnossapidosta. Alavieskassa kunnan liikuntatoimen palvelut

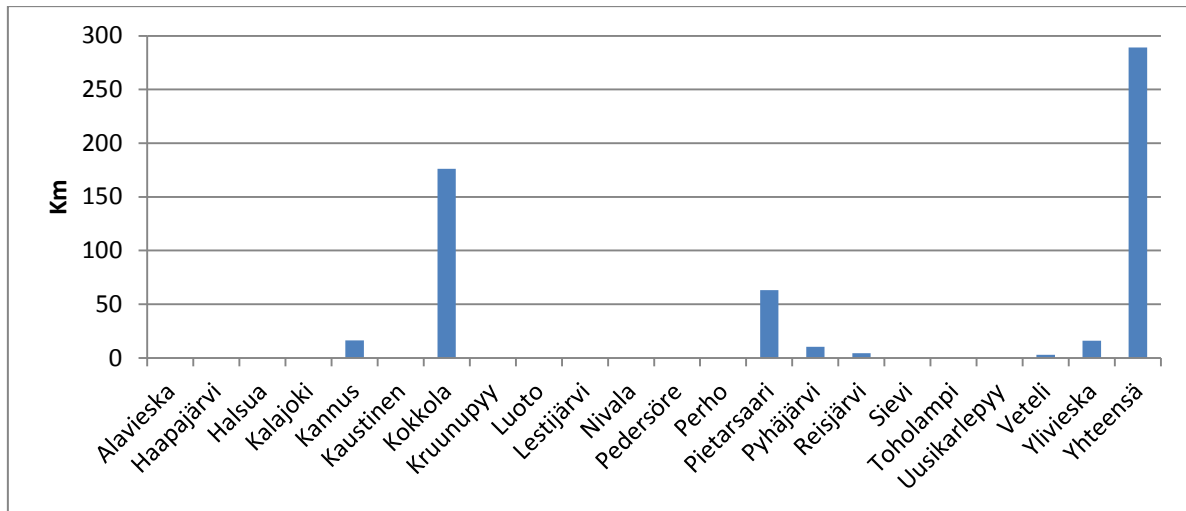
on ostettu paikalliselta urheiluseuralta. Alavieskan urheiluseura hoitaa myös liikuntapaikkojen kunnossapidosta. Ks. kuva 16

Kuva 14. Keski-Pohjanmaan Liikunta alueen kuntien liikuntapaikkojen kunnossapito vuonna 2012. (n=10)

11.1.7 Kevyen liikenteen väylät

Kyselyssä tiedustelimme Keski-Pohjanmaan kuntien kevyen liikenteen väylien kilometrimäärää. Kevyen liikenteen väyliä on kyselyn mukaan yhteensä (0,1 km tarkkuudella) 289,2 kilometriä. Kevyen liikenteen väyliä löytyy eniten väkiluvultaan suurimmista kunnista kuten Kokkolasta ja Pietarsaaresta. Saatujen tietojen mukaan Kokkolassa on jopa 176 km ja Pietarsaareissa 63,1 km kevyen liikuntaan väyliä. Muissa Keski-Pohjanmaan kunnissa kevyen liikenteen väyliä on seuraavasti: Kannus (16,3 km), Ylivieska (16 km), Pyhäjärvi (10,3 km), Reisjärvi (4,5 km) ja Veteli (3 km). Ks. kuva 17

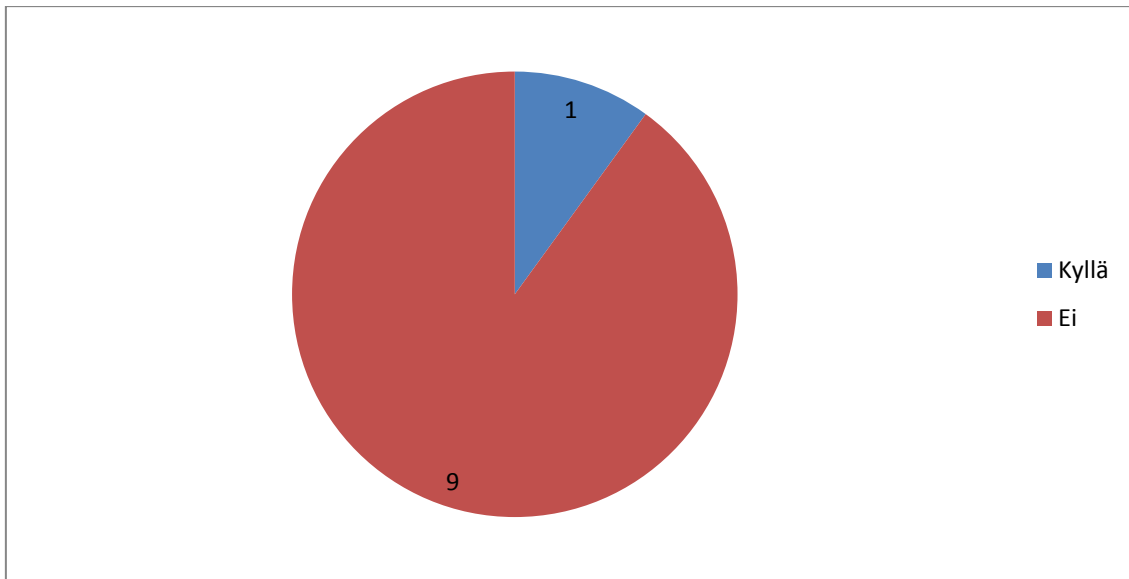

Kuva 15. Keski-Pohjanmaan Liikunta alueen kuntien kevyen liikenteen väylät (km). (n=7)

11.1.8 Kunnan liikuntatilojen maksut ja taksapolitiikka

Keski-Pohjanmaan Liikunta alueella koulujen liikuntatilat ovat kunnissa sekä maksuttomia että maksullisia (kuva 18). Selvityksen mukaan neljässä kunnassa (Alavieska, Kannus, Larsmo ja Sievi) koulujen liikuntatilojen käytöstä peritään maksuja kaikilta käyttäjiltä, ja Ylivieskassa liikuntatilat ovat maksullisia kaikille, kunnan urheiluseuroja lukuun ottamatta. Kolmessa kunnassa maksuja peritään ainoastaan aikuisilta (Veteli, Pyhäjärvi, Kokkola) ja näistä Kokkola ilmoittaa alle 18-vuotiaille liikuntatilojen käyttämisen olevan ilmaista, koska ne ovat yhdistysten omia harjoitusvuoroja. Pääsymaksulliset tapahtumat vaikuttivat myös tässä kunnassa maksullisuuteen. Reisjärven kunta ilmoitti koulujen liikuntatilat olevan iltaisin maksuttomia. Reisjärvellä peritään maksuja ainoastaan yrityksiltä ja liiketaloudellisella periaatteella toimivilta tahoilta. Pietarsaari ilmoitti koulujen liikuntatilojen olevan iltaisin maksullisia.

Kyselyssä tiedustelimme kunnilta subventoivatko kunnat jonkun ryhmän liikuntatilojen käyttökustannuksia. Suurimmaksi osaksi liikuntaa tuetaan alueella lasten ja nuorten osalta. Ilmaisia ja halvempia liikuntamahdollisuuksia tarjotaan kunnissa lapsille ja nuorille. Erityisryhmiä tuetaan myös joissakin kunnissa.

Kuva 16. Ovatko kuntien koulujen liikuntatilat iltaisin maksuttomia? (n=10)

11.1.9 Liikuntapaikkojen peruskorjaustarve Keski-Pohjanmaan kunnissa

Selvitimme myös tutkimuksessamme kunnan liikuntavastaavilta onko kunnalla tarpeeksi liikuntatiloja ja mitä liikuntatiloja kunnat haluaisivat kunnostaa tai saada lisää. Kyselyn mukaan kolme kuntaa oli sitä mieltä, että liikuntatiloja ei ole tarpeeksi omalla paikkakunnalla ja vastaavasti kolme kuntaa oli sitä mieltä, että liikuntatiloja on tarpeeksi. Loput neljä mainitsi haluavansa saada lisää liikuntatiloja ja, että liikuntatilat ovat tällä hetkellä peruskorjauksen tarpeessa. Liikuntapaikat ovat huonossa kunnossa ja varsinkin sisäliikuntapaikat kunnat toivovat saavansa peruskorjattaviksi. Yksi kunta ilmoitti lähiliikuntapaikkojen olevan myös uusimisen tarpeessa. Lisärakentamistarpeita mainittiin myös.

Peruskorjauksien lisäksi kunnat toivovat tulevaisuudessa saavansa lisää liikuntatiloja/paikkoja. Uusia liikuntatiloja halutaan saada palloilulajeille (monitoimihalli), jääurheilulle, yleisurheilulle sekä hiihdolle että ampumahiihdolle. Yksi kunta toivoi myös keilahallia.

11.1.10 Urheiluseurat, yhdistykset ja valmennus Keski-Pohjanmaalla

Keski-Pohjanmaalla on selvityksen mukaan 160 urheiluseuraa ja 68 erilaista liikuntaa järjestävää yhdistystä. Kokkolassa on selvästi eniten urheiluseuroja (yhteensä 75).

Toiseksi eniten urheiluseuroja on Pietarsaassa (35) ja kolmanneksi yltää Ylivieska (26). Muissa Keski-Pohjanmaan kunnissa urheiluseuroja on seuraavasti: Alavieska (1), Kannus (5), Larsmo (3), Pyhäjärvi (6), Reisjärvi (3) ja Veteli (6). Sievistä ei tullut vastausta urheiluseurojen ja yhdistyksien määrästä.

Kyselyssä tiedustelimme myös, onko paikkakunnille muodostunut uusia urheiluseuroja, jotka eivät ole vielä kirjattu ylös kuntien omille Internet-sivustoille. Kaikkien 10 kuntien vastanneiden perusteella uusia urheiluseuroja on muodostunut 8, johon Kokkolaan on perustettu jopa 6 uutta urheiluseuraa. Tämän lisäksi nimenmuutoksia on tullut muutamiin seuroihin. Uusia urheiluseuroja on muodostunut kolme kamppailulajin pariin, yksi uusi jalkapalloseura ja kaksi frisbeegolf seuraa Pietarsaaseen ja Kokkolaan. Pyhäjärvelle on muodostunut uusi terveysliikuntaa järjestävä yhdistys Pyhäjärven liikkujat Ry.

Kyselyssä selvitimme myös valmentajien määrää Keski-Pohjanmaalla. Kuntien liikuntavastaavat saivat valita kyselylomakkeesta oliko heillä luotettava tieto vai arvio valmentajien määrästä omalla paikkakunnalla. Tähän kysymykseen vastasi ainoastaan kolme kuntaa. Toimivia valmentajia on kolmen kunnan mukaan (Kokkola, Pyhäjärvi ja Reisjärvi) yhteensä 525 valmentajaa. Pyhäjärvellä arvioidaan toimivan noin 15 ja Reisjärvellä 10 valmentajaa. Kokkolassa toimivien valmentajien lukumääräksi arvioidaan noin 500.

11.2 Mikä on terveyttä edistävän liikunnan merkitys ja toteutus Keski-Pohjanmaalla?

Selvitimme terveyttä edistävän liikunnan merkitystä ja toteutusta Keski-Pohjanmaan kunnissa. Keski-Pohjanmaan Liikunta alueen kuuluviin kuntien terveyttä edistävää liikuntaa toteutetaan erilaisten suunnitelmien ja ohjelmien avulla. Terveyttä edistävä liikunta toteutetaan myös tekemällä yhteistyötä muiden tahojen kanssa.

11.2.1 Strategiat ja hankkeet ohjaavat kuntia terveyttä edistävän liikunnan toteuttamiseen

Kyselyn mukaan terveyttä edistävä liikuntaa on otettu huomioon melkein jokaisessa kunnassa. Kuntien laatimissa suunnitelmissa on mukana sekä liikunta että terveys. Keski-Pohjanmaan kunnissa toteutetaan terveyttä edistävää liikuntaa muun muassa hyvinvointi ja terveyden edistämisen- ohjelman avulla (HyTE). HyTE- ohjelma kohdistuu koko väestöön ja sen yksi tärkeä painopistealue on ihmisen hyvinvoinnin ja terveyden parantaminen ja terveyserojen kaventaminen kunnissa.

Terveyttä edistävä liikunta näkyy myös kaupunkien liikuntapoliittisissa ohjelmissa ja strategioissa. Lisäksi Keski-Pohjanmaalla kunnat toteuttavat terveyttä edistävää liikuntaa erilaisilla liikuntakampanjoilla. Kolmannen sektorin ja eri toimialojen yhteistyö (sivistys, sosiaali- ja terveystoimi) mainittiin myös olevan tärkeässä roolissa kuntien terveystoiminnan toteuttamisessa.

Terveyttä edistävän liikunnan edistämistä ohjaavat myös erilaiset hankkeet. Keski-Pohjanmaan Liikunta alueen kunnissa on meneillään aktiivisesti hankkeita, jotka edistävät Keski-Pohjanmaan asukkaiden liikkumista ja yleistä terveydentilan parantamista. Hankkeet kohdistuivat lapsiin ja nuoriin, aikuisiin ja ikääntyviin. Esimerkkejä hankkeista Keski-Pohjanmaalla:

- ”Voimaa vanhuuteen”
- ”Kunnon sykettä”
- ”Lasten ja nuorten kehittämishanke 2012–2013”.

11.2.2 Kuntien, urheiluseurojen ja koulujen välinen yhteistyö

Halusimme tietää tekevätkö kunnat yhteistyötä muiden tahojen kanssa ja millä tavalla he sen toteuttavat. Keski-Pohjanmaalla suurin osa vastanneista kunnista tekee yhteistyötä urheiluseurojen kanssa. Urheiluseurojen lisäksi kunnat tekevät yhteistyötä myös yhdistyksien kanssa. Kuntien ja urheiluseurojen väliseen yhteistyökuvaan kuuluu muun muassa erilaisten liikuntatapahtumien järjestely. Yhteistyötä tehdään sekä paikallisesti että alueellisesti. Keski-Pohjanmaan kunnissa tehdään yhteistyötä myös

hallintokuntien kanssa. Kuntien ja seurakuntien välinen yhteistyö mainittiin joissakin kunnissa kuuluvan liikuntoimen yhteiskumppaneihin.

Keski-Pohjanmaalla kuntien liikuntatoimi haluavat myös olla tukemassa koululaisten koulupäivän liikunnallistamista. Yhteistyötä tehdään monipuolisesti. Kuntien liikuntatoimi kannustaa ja auttaa kouluja liikunnan organisoinnissa. Kunnat antavat tukensa koulujen välisissä liikuntatapahtumien järjestelyissä ja tarjoavat sen lisäksi tiloja. Liikuntaa edistetään koululaisten osalta myös kerhotoiminnan avulla. Pyhäjärvi mainitsi liikuntatoiminnan ja liikuntatapahtumien olevan ilmaisia alle 18 vuotiaille.

11.3 Millaiset toimintaedellytykset kunnat tarjoavat kilpaurheilulle Keski-Pohjanmaalla?

Kyselyyn vastanneiden perusteella Keski-Pohjanmaalla voidaan järjestää 27 urheilulajeissa kilpailu- ja ottelutapahtumia, jotka ovat SM- tai kansainvälisellä tasolla riittäviä. Isoimmissa kunnissa kuten Kokkolassa, Pietarsaassa ja Ylivieskassa on parhaimmat olosuhteet järjestää kilpailutapahtumia omalla paikkakunnalla. Kokkolassa on edellytyksiä järjestää kilpailutapahtumia 10 eri lajissa, Pietarsaassa 11 eri lajissa ja Ylivieskassa 6 lajissa. Muissa kunnissa voidaan järjestää kilpailutapahtumia seuraavasti: Alavieska (2), Reisjärvi (1), Pyhäjärvi (4) ja Veteli (1). Kannus, Larsmo ja Sievi jättivät vastaamatta tähän kysymykseen.

Urheilulajit, joissa voi järjestää SM tai kansainvälisen tason kilpailu- tai ottelutapahtumia Keski-Pohjanmaalla ovat seuraavat: purjehdus, golf, ammunta, jääkiekko, jalkapallo, voimistelu, suunnistus, lentopallo, salibandy, yleisurheilu, pyöräily, hiihto, paini, squash, uinti, uppopallo, ratsastus, kamppailulajit, painonnosto/voimannosto, minigolf, hiihto- ja pyöräilysuunnistus, maastajuoksu, ampumahiihto, ampumajuoksu, autourheilu ja vammaisurheilu.

12 POHDINTA

Suomen liikuntakulttuuri on muuttunut vuosien varrella ja tulee todennäköisesti muuttumaan vielä jatkossakin. Juha Heikkala (2009) kuvaa raportissaan ”Johdatus liikuntakulttuuriin” Suomen liikuntakulttuurin muutoksista viime vuosien aikana. Heikkalan mielestä kuntien liikuntatoimen työ liikunnan parissa on hiipumassa ja että kunnat ulkoistavat liikuntatoimintaansa entistä enemmän muille tahoille (Heikkala 2009:19). Keski-Pohjanmaan kunnilla on jatkossa isoja haasteita turvata liikuntaa kansalaisilleen. Liikuntapaikat ovat peruskorjauksen tarpeessa ja kuntien henkilöstömenoja karsittu. Keski-Pohjanmaan Liikunta alueella on kuitenkin suhteutettuna asukaslukuun kohtuullisen monta urheiluseuraa, joka vahvistaa alueen liikunta merkitystä. Liikunnan harrastaminen on ennaltaehkäisevää toimintaa sekä kansalaisille että yhteiskunnalle. Liikunnan ja urheilun harrastaminen edistää lasten ja nuorten terveystietoisuutta ja ihmisten sosiaalisia vuorovaikutuksia (Heikkala 2009:3).

12.1 Tulospohdinta

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli muun muassa selvittää Keski-Pohjanmaan kuntien liikuntatoimen talous-asioita, kartoittaa alueen liikuntapaikkoja, urheiluseuratoimintaa ja kilpaurheilua sekä terveyttä edistävän liikunnan roolin selvittäminen Keski-Pohjanmaan kunnissa. Seuraavissa kappaleissa esittelen tuloksista tehtyjä päätelmiä ja johtopäätöksiä. Pyrin avaamaan tarkemmin Keski-Pohjanmaan liikunnan nykytilaa ja vertailen Keski-Pohjanmaan Liikunta aluetta muihin Suomen alueisiin. Tulospohdinnassa vastaan jokaiseen tutkimuskysymykseeni yksitellen.

12.1.1 Millaiset toimintaedellytykset kunnat tarjoavat liikunnan harrastamiselle?

Selvitys kuntien liikuntatoimen taloustiedoista on suuntaa antava. Tutkimukseen osallistui vajaa puolet Keski-Pohjanmaan Liikunta alueeseen kuuluvista kunnista. Jokaisesta kunnasta ei ollut vertailulukuja käytettävissä ja tästä syystä on vaikeaa tehdä johtopäätöksiä kuntien liikuntatoimen talouden muutoksista. Vertailussa muihin

Suomen alueisiin ovat esitetyt luvut muutettu elinkustannusindeksillä vastaamaan vuoden 2011 rahan arvoa.

Keski-Pohjanmaan kuntien liikuntatoimen bruttokäyttömenot ovat vuoden 2002 jälkeen nousseet 9,5 %. Liikuntatoimen bruttokäyttömenot olivat keskimäärin asukasta kohti selvästi nousseet edelliseen tutkimukseen verrattuna. Tämä johtuu osin siitä, että vuonna 2002 tekemässä tutkimuksessa vastaajia oli enemmän, joka vaikuttaa oletettavasti keskiarvoon. Vuonna 2010 Etelä-Pohjanmaan maakunnassa liikuntatoimen bruttokäyttömenot olivat yhteensä 13 657 250 euroa, joka on 86,1 €/as. (Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto 2012), eli 5,9 € pienemmät kuin Keski-Pohjanmaalla. Itä-Suomessa sen sijaan Pohjois-Karjalan maakunnassa olivat liikuntatoimen bruttokäyttömenot vuonna 2010 yhteensä 15 157 088 euroa, eli 106,5 €/as. (Itä-Suomen aluehallintovirasto 2012), eli 14,5 €/as suuremmat kuin Keski-Pohjanmaalla. Länsi ja Sisä-Suomessa käyttömenot olivat vuonna 2010 yhteensä 103 842 390 euroa (94,5 €/as.) ja Itä-Suomessa yhteensä 50 538 139 euroa (94,9 €/as.) (Pohjois-Suomen aluehallintovirasto 2012).

Kokkolan liikuntatoimen bruttokäyttömenot ovat vuoden 2002 jälkeen nousseet yli 50 %. Tämä johtuu osin kuntaliitoksista. Vuonna 2009 Kokkolan kaupunki, Kälviä, Lohtaja ja Ullava yhdistyivät. Toinen kuntaliitos Keski-Pohjanmaalla tapahtui vuonna 2010 kun Kalajoen kaupunki ja Himangan kunta yhdistyivät. Vuodesta 2002 on kuluttajahintaindeksi, eli raan arvo noussut 15,9 % (Suomen virallinen tilasto (SVT) 2012).

Kunnan liikuntatoimen henkilöstömenot koostuvat pääosin liikuntapaikkojen käyttö- ja kunnossapidonhenkilöstön palkkakustannuksista sekä muista kuntien hallintokustannuksista (Itä-Suomen aluehallintovirasto 2011:84). Keski-Pohjanmaan Liikunta alueella liikuntapaikkojen kunnossapitoa hoitaa suurimmaksi osaksi tekninen toimi. Maakunnittain tarkasteltuna ovat Keski-Pohjanmaan Liikunta alueen kuntien liikuntatoimen henkilöstömenot alhaisemmat kuin muualla Suomessa. Keski-Pohjanmaalla olivat henkilöstömenot vuonna 2011 13,3 €/as. alhaisemmat Pirkanmaahan verrattuna (Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto 2012:138). Pohjois-Karjalassa henkilöstömenot olivat vuonna 2010 30,67 €/as. (Itä-Suomen

aluehallintovirasto 2012:84). Länsi-Suomen läänihallituksen (2009) tekemässä tutkimuksessa kunnan liikuntatoimen henkilöstömenot olivat Keski-Pohjanmaalla vuonna 2008 11,6 €/as. Selvityksen mukaan Keski-Pohjanmaan henkilöstömenot olivat tässäkin selvityksessä alhaisimmat.

Voidaan kuitenkin todeta, että kuntien liikuntatoimen taloustietojen mukaan on tapahtunut merkittäviä muutoksia vuoden 2002 jälkeen liikuntapaikkojen käyttökustannuksissa. Nämä kustannukset ovat nousseet Keski-Pohjanmaalla merkittävästi. Keski-Pohjanmaan Liikunta alue jää tämän tutkimuksen persuteella kuitenkin alle muiden Suomen maakuntien. Vuonna 2010 Pirkanmaalla liikuntapaikkojen käyttökustannukset olivat 71,1 €/as. (Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto 2012:138). Pohjois-Karjalassa liikuntapaikkojen käyttökustannukset olivat vuonna 2010 81,3 €/as. (Itä-Suomen aluehallintovirasto 2012:84), eli 34 % korkeammat kuin Keski-Pohjanmaalla. Pohjois-Suomen aluehallintoviraston selvityksessä (2012:124) vuonna 2010 Pohjois-Suomessa liikuntapaikkojen käyttökustannukset olivat 73,4 €/as.

Tutkimuksen perusteella näyttää siltä, että Keski-Pohjanmaalla kuntien liikuntatoimeen kohdistetut henkilöstömenot ovat pienentyneet suhteutettuna asukaslukuun. Tämä voi johtua osin siitä, että kuntien liikuntatoimen resurssit ovat heikentyneet vuosien varrella ja yhä enemmän käytetään rahaa liikuntapaikkojen käyttöön ja hoitamiseen. Kun liikuntapaikkojen tasot nousevat ja kun liikuntapaikat ovat jatkuvan kunnossapidon tarpeessa on oletettavaa, että kuntien liikuntatoimen kustannukset ovat suuremmat liikuntapaikkojen käyttö- ja kunnossapito puolella. Liikunta- ja hyvinvointipalveluiden kysynnän lisääntyminen ja yksityisen sektorin palveluiden kasvu sekä kuntien liikuntatoimen tiukkojen resurssien vuoksi, on palveluiden tuottaminen varmasti jatkossa kunnille iso haaste.

Keski-Pohjanmaalla jaettiin vuonna 2011 liikunnan ja urheilun toiminta- ja kohdeavustuksia asukasta kohti vähemmän kuin vuonna 2002. Verrattaessa muihin Suomen alueisiin esimerkiksi Etelä-Pohjanmaan maakunnassa jaettiin avustuksia vuonna 2010 4,0 €/as. ja Pirkanmaalla 5,0 €/as. (Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto 2012:141). Urheiluseura-avustuksia jaettiin Pohjois-Karjalassa

samana vuonna 3,6 €/as. (Itä-Suomen aluehallintovirasto 2012:84). Lapissa jaettiin eniten avustuksia jopa 7,8 €/as. Avustuksien erot saattavat johtua kuntatalouden säästötoimista. Seurat tekevät arvokasta työtä ja heidän toimintaansa pitäisi tukea mahdollisimman paljon. Kunnissa seurat järjestävät pääsääntöisesti liikuntatoimintaa kansalaisille. Kunnat tukevat avustuksin urheiluseuroja ja liikuntaa järjestäviä yhdistyksiä (Harjula ym. 2004:27). Vaikka tietojen perusteella Keski-Pohjanmaalla tuetaan liikuntajärjestöjä rahallisesti vähemmän kuin ennen ja vähemmän kuin muissa maakunnissa on Keski-Pohjanmaalla kuitenkin varsin aktiivinen urheiluseuratoiminta ja myös valtakunnallisesti menestyviä seuroja: naisten jalkapallossa kaksi seuraa pelaa ensi kaudella liigassa ja lentopallossa Kokkolan Tiikerit jatkaa jo toista kautta lentopallon mestaruusliigassa.

Liikuntapaikkoja löytyy kyselyn perusteella Keski-Pohjanmaan Liikunta-alueella lähes 700. Keski-Pohjanmaan Liikunta-alueella asuu yhteensä 180 622 asukasta, ja tutkimuksen perusteella tämä tekee 271 asukasta liikuntapaikkaa kohti (mukaan lukien huoltorakennukset). Näimme parhaaksi kartoittaa kyselylomakkeessamme liikuntapaikkatietoja valtakunnallisella ja julkisella liikunnan paikkatietojärjestelmällä lipas.fi. Liikuntapaikat eivät ole rekisterissä kuitenkaan jokaisen kunnan kohdalla päivitettyjä. Tästä syystä annoimme kyselylomakkeessamme ohjeen tarkistaa liikuntapaikkaraportti ja lisätä tai poistaa tarvittaessa liikuntapaikkoja. Liikuntapaikkarekisteri ei kuitenkaan ole täysin kattava koska yhdistysten omistamat liikuntapaikat puuttuvat rekisteristä. Keski-Pohjanmaalla on tästä huolimatta kattava ja monipuolinen liikuntapaikkaverkosto ja varsin hyvät olosuhteet harrastaa liikuntaa ainakin ulko- ja maastoliikuntapaikkojen puitteissa.

Kevyen liikenteen väylien kilometrimäärää ei ole tutkittu Keski-Pohjanmaalla aikaisemmin tai ainakaan näin laajaa selvitystä ei ole tehty alueella. Kolmesta kunnasta emme saaneet vastausta. Kevyen liikenteen väyliä on Keski-Pohjanmaan Liikunta-alueella tutkimuksen perusteella lähes 300 kilometriä. Suuren kansallisen liikuntatutkimuksen 2009-2010 mukaan kevyen liikenteen väylät ovat Suomen suosituimmat ja käytetyimmät liikuntapaikat (Suomen Kunotliikuntaliitto ry 2010 A). Kevyen liikenteen väylät ovat terveysliikunnan merkittävä tekijä. Kohtuullisen raskas kävely tai pyöräily edistävät terveyttä huomattavasti. (Tiehallinto 2005:9) Isoimmissa

kunnissa kuten Kokkolassa ja Pietarsaareessa on erinomaiset olosuhteet kannustaa asukkaita käyttämään kevyen liikenteen väyliä. Pitää ottaa huomioon, että Keski-Pohjanmaan Liikunta ry:n maakuntaviestialueella on paljon pieniä kuntia ja yli puolet on maaseutumaisia alueita. Kevyen liikenteen väylien tuloksia ei kuitenkaan pysty tulkitsemaan parhaalla mahdollisella tavalla johtuen kyselyn vastausprosentin jääneen alhaiseksi.

Keskipohjalaisilla on hyvät mahdollisuudet harrastaa liikuntaa omatoimisesti tai järjestetyissä organisaatioissa. Keski-Pohjanmaan maakunnassa on laaja urheiluseuratoiminta (monta urheiluseuraa). Lisäksi koulujen liikuntatilojen käyttövuorot ovat edullisia varsinkin lapsille ja nuorille. Edulliset ja ilmaiset käyttövuorot kannustavat lapsia liikkumaan ja antavat hyvät mahdollisuudet liikunnallisempaan elämäntyyliin. Keski-Pohjanmaan maakunta on hyvä esikuva muille kunnille käyttömaksupolitiikan suhteen.

Liikuntatilojen määrä on Keski-Pohjanmaan kuntien liikuntavastaavien mielestä ristiriitaiset. Keski-Pohjanmaalla liikuntatilat ovat peruskorjauksen tarpeessa ja uusia liikuntatiloja on kuntien toivelistalla. Opetus- ja kulttuuriministeriön (2011B) toimintaja taloussuunnitelmassa 2012–2015 liikuntapaikkojen peruskorjaaminen ja laadun parantaminen on yksi liikunta-asioiden liittyvistä tavoitteista. Liikuntapaikkojen peruskorjaaminen lisää liikunnan harrastamista ja se edistää liikuntapalveluiden tuottamista. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011B:40) Tutkimuksesta ilmeni, että liikuntapaikkojen peruskorjaaminen on selkeästi iso haaste kunnille. Riittävätkö kuntien resurssit tulevaisuudessa liikuntapaikkojen peruskorjaamiseen ja pystyvätkö kunnat tuottamaan liikuntapalveluita monipuolisesti kaikille kohderyhmille? Kuntoliitoksien myötä liikuntapaikkarakentaminen ja liikuntapalveluiden tuottaminen saattaa helpottua kunnissa. Toisaalta yhä enemmän keskitytään kaupunkimaisiin seutuihin ja pienet kunnat jäävät pimentoon ja näin ollen kunnat erilaistuvat. Suomessa pyritään takaamaan palveluita ja olosuhteita tasapuolisesti kaikille asukkaille jokaisessa kunnassa, mutta kuntarakennuksien myötä alueet ovat erilaistuneet, joka on johtanut myös hyvinvoinnin erilaistumiseen (Opetusministeriö 2008B:19). Keski-Pohjanmaan Liikunta-alueen kunnista lähes puolet on alle 5000 asukkaan kuntia. Taloudellisten resurssien

vähentyminen Keski-Pohjanmaan kunnissa asettaa haasteita turvata liikuntapaikkojen olosuhteita ja taata liikunta peruspalveluna kuntalaisille.

12.1.2 Terveyttä edistävän liikunnan merkitys ja toteutus Keski-Pohjanmaalla?

On ilahduttavaa havaita, että Keski-Pohjanmaan kunnat näkevät terveyttä edistävän liikunnan merkityksen yhä vahvempuna ja että kunnat huomioivat sitä paremmin. Vuonna 2003 tekemässä selvityksessä (Harsunen 2003) kuntien liikuntatoimet pitivät haasteena terveysliikunnan toteuttamista ja kehittämistä omalla alueellaan. Alueen kunnat huomioivat nyt terveyttä edistävän liikunnan heidän toiminta-ohjelmissaan ja suunnitelmissaan varsin hyvin ja sen kehittäminen jatkuu edelleen.

Keski-Pohjanmaalla toteutetaan terveyttä edistävää liikuntaa erilaisten hankkeiden ja strategioiden avulla. Hyvinvoinnin- ja terveyden edistäminen (HyTE) -ohjelma ohjaa joissakin kunnissa terveyttä edistävän liikunnan ja hyvinvoinnin toteuttamista. HyTE näkyy olevan mukana kuntien kuntasuunnitelmissa. HyTE:n tavoitteena on edistää hyvinvointia ja terveyttä kunnissa yhteistyössä eri hallinnonalojen ja yhteistyötahojen kanssa. Keski-Pohjanmaan kuntien hankkeet ja strategiat varmistavat terveyttä edistävän liikunnan kehittämistä ja työtä nyt ja lähitulevaisuudessa. Kokkola on hyvä esimerkki siitä, miten hankkeiden avulla saadaan kansalaisia liikkumaan. Kokkolan kaupungin tiedotuslehdessä (3/2012) kerrotaan kuinka ikäihmisille suunnattu valtakunnallinen hanke ”voimaa vanhuuteen” on saanut useita Kokkolalaisia ikäihmisiä aktiivisesti terveysliikunnan pariin, jonka suosio on kasvanut viime vuodesta saakka kiitettävästi (Uusitalo 2012). Suomessa asuu paljon iäkkäitä ihmisiä ja heidän osuus kasvaa vuosi vuodelta mitä tarkoittaa sitä, että terveysliikunnan rooli tulee vahvistumaan entisestään jatkossa. Siksi on tärkeää, että kunnat huomioivat suunnitelmissaan terveyttä edistävän liikunnan nyt ja tulevaisuudessa, ja ainakin Kokkolan osalta näyttää hyvältä.

Terveyttä edistävän liikunnan toteuttamisesta Keski-Pohjanmaalla voidaan myös linkittää urheiluseuratoiminnan ja koululaitoksien väliseen yhteistyöhön. Keski-Pohjanmaan kuntien liikuntatoimi tekee aktiivisesti yhteistyötä urheiluseurojen ja

koulujen kanssa. Hyvä yhteistyö kuntien ja urheiluseurojen välillä edistää kuntalaisten varsinkin aikuisväestön terveydentilaa (Savola ym. 2010B:4).

Kunnat mainitsivat heidän tekevän yhteistyötä urheiluseurojen kanssa muun muassa tapahtumien järjestelyissä. Liikunta- ja hyvinvointitapahtumat kannustavat kuntalaisia liikunnallisiin elämäntapoihin. Lisäksi kerhotoimintaa järjestetään koululaisille. Ainoastaan Pietarsaari ilmoitti heidän tekevän yhteistyötä sosiaali- ja terveystoimen kanssa. Suomen Liikunnan ja Urheilun visio -2020 kuuluu ”Olemme maailman liikkuvien urheilukansain -2020”. Tämän tutkimuksen perusteella, olisi kuntien liikuntatoimella korkea aika tiivistää yhteistyötä muun muassa sosiaali- ja terveystoimen kanssa, jotta Suomen Liikunnan ja Urheilun visio -2020 saavutettaisiin.

12.1.3 Millaiset toimintaedellytykset kunnat tarjoavat kilpaurheilulle Keski-Pohjanmaalla?

Kilpailuden ja otteluiden järjestäminen alueella on kohtuullinen. Vaikka tutkimuksen otos oli pieni voidaan Keski-Pohjanmaalla järjestää lähes 30:ssä urheilulajissa kilpaurheilutapahtumia, jotka täyttävät huippu-urheilun vaatimukset. Kun kansallista kilpaurheilua voidaan kunnissa seurata monessa eri lajissa, saattaa se houkutella urheilusta kiinnostuneita ihmisiä paikan päälle ja tämän seuraksena mahdollinen urheilun/liikunnan kipinä saattaa syttyä yksilössä, varsinkin lapsille ja nuorille.

Kansallinen kilpaurheilun kiinnostus on kuitenkin jäänyt vähemmälle Suomessa ja yhä enemmän seurataan mediassa kansainvälisiä urheilukilpailuita. Fanikulttuuri on myös kääntymässä Suomen ulkopuolelle ja nuoret seuraavat enemmän kansainvälisiä urheilijoita kuin suomalaisia huippu-urheilijoita. (Mäenpää & Korkatti 2012:6-7)

12.2 Metodipohdinta

Kuntien aktiivisuus osallistua kyselyyn oli varsin heikko ja tiedonkeruu kunnilta oli yleisesti ottaen vaikeaa. Kyselyyn vastasi alle puolet Keski-Pohjanmaan Liikunta ry:n jäsenkunnista. Pohdittavaksi jää, mistä alhainen osallistuminen johtuu. Kokivatko kuntien liikuntavastaavat kenties tutkimuksen olevan heille tarpeeton vai oliko kyselyn

ajankohta väärä. Vaikka vastausprosentti jäi pieneksi antaa tulokset kuitenkin melko selvän kuvan kuntien liikunta-asioista tutkimukseen osallistuneiden kuntien osalta. Pitää muistaa, että tutkimuksen tulokset ovat suuntaa antavia. Jos tutkimus tehtäisiin uudestaan, muokkaisin kyselylomaketta siten, että siihen olisi helpompi ja nopeampi vastata. Olisin toivonut enemmän vastauksia koska tuloksien analysointi jäi hieman vaatimattomaksi pienen otoksen vuoksi ja tästä syystä tein vain prosentuaalisia vertailuja ja laskelmia.

Kuntien vastaukset jäivät joissakin kohdissa melko puutteellisiksi ja kaikkia kysymyksiä ei luultavasti ymmärretty vastaajilta täysin oikein. Jatkossa monivalintakysymykset olisivat käytännöllisempiä sekä vastaajille että tutkijalle. Vaihtoehtona voisi myös olla haastattelut. Haastattelut, esimerkiksi teemahaastattelut voisi jatkossa tuoda enemmän vastauksia eikä kysymyksiä välttämättä ymmärrettäisi vastaajilta väärin. Teemahaastattelussa käydään läpi ennalta suunniteltuja teemoja haastateltavan kanssa ja haastatteluihin valitaan sellaisia ihmisiä, joilta arvelaan parhaiten saatavan aineistoa tutkimusongelmiin (Saranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Haastatteluiden tekeminen vaatisi enemmän aikaa tutkijalta, mutta lopputulos voisi olla kenties selkeämpi.

12.3 Jatkotutkimusehdotuksia

Jatkossa olisi mielenkiintoista tutkia kuntien liikuntatoimen taloutta siten, että selvitetäisiin liikuntatoimen bruttokäyttömenojen osuutta kuntien koko käyttötaloudesta, eli paljonko liikuntatoimi saa rahaa käytettäväksi liikunta-asioihin. Lisäksi olisi mielestäni tärkeää tutkia liikuntaa järjestävien yritysten (yksityisen sektorin) toimintaa kunnissa ja miten liikunta-yritysten toimintamallit ovat kehittyneet viime vuosien aikana. Terveyttä edistävää liikuntaa voisi myös tutkia laajemmin. Tässä tutkimuksessa selvitimme Keski-Pohjanmaan kuntien liikuntatoimen roolia terveyttä edistävän liikunnan parissa, mutta jatkossa voisi vastavaasti tutkia ”toteutuvatko terveysliikunnan suositukset koko väestön osalta Keski-Pohjanmaan kunnissa?”.

Edellisessä tutkimuksessa tutkija (Harsunen 2003) painotti selvityksessään, että tämänkaltaisia kartoituksia pitäisi tehdä useimmin ja tiiviimmin. Yhdyn tutkijan kanssa

samaan päätelmään. Tehtyäni tämän tutkimuksen huomaa kuinka tärkeää on muun muassa tutkia kuntien talous-asioita ja liikuntapaikkoja. Kartoitusten avulla saadaan paljon hyödyllistä tietoa ja selvitykset antavat vastaavasti kunnan päättäjäille työkaluja kehittää omaa kuntaa siten, että palvelut vastaavat asukkaiden tarpeita ja odotuksia. Tällä tavoin kunta pystyy varmistamaan sekä liikunnan että hyvinvoinnin jatkuvaa kehitystä omalla alueellaan.

LÄHTEET

Aaltonen, Kimmo. 2004. *Urheilun ja liikunnan oikeus käytännössä*, 2 uudistettu laitos, Helsinki, Tietosanomat Oy, 576 s.

Fogelholm, Mikael, Paronen, Olavi & Miettinen, Mari. 2007, *Liikunta - hyvinvointipoliittinen ohjelma, Suomalaisten terveysliikunnan tila ja kehittyminen 2006*. Helsinki, Yliopistopaino. Luettavissa: <http://pre20090115.stm.fi/pr1169019512649/passthru.pdf>

Haettu: 18.9.2012

Fogelholm, Mikael, Vuori, Ilkka & Vasankari, Tommi. 2011, *Terveysliikunta*. 2. painos, Kustannus Oy Duodecim, Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu, 250 s.

Harjula, Heikki, Lundström, Ilona, Kirvelä, Torsti, Majoinen, Kaija & Myllyntaus, Oiva. 2004, *Toimiva kunta*. Kuntakoulutus Oy, 135 s.

Harsunen, Petri. 2003. *Tutkimus liikunnan ja urheilun kansalaistoiminnasta, sen edellytyksistä ja yhteiskunnallisesta merkityksestä Keski-Pohjanmaalla*. Haaga instituutin ammattikorkeakoulu, Vierumäen liikuntainstituutti.

Heikkala, Juha. 2009, *Johdatus liikuntakulttuuriin*. Suomen liikunta ja urheilu SLU ry.

Luettavissa:

http://slu-fi-bin.directo.fi/@Bin/d6f948664251cb48ee5815548398fd2c/1349414974/application/pdf/1549516/Johdatus%20Liikuntakulttuuriin_Juha%20Heikkala.pdf

Haettu: 27.5.2012

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula. 2007. *Tutki ja kirjoita*. Keuruu, Otavan Kirjapaino Oy, 448 s.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes Pirkko & Sajavaara, Paula. 2009, *Tutki ja kirjoita*. 15., uudistettu painos, Hämeenlinna, Kariston Kirjapaino Oy, 464 s.

Huhtanen, Kerkko & Pyykkönen, Teijo. 2012, *Valtion liikuntahallinto terveyttä edistävän liikunnan kokonaisuudessa*. Valtion Liikuntaneuvoston julkaisuja 2012:1, Yhteisjulkaisu Liikuntatieteellisen Seuran kanssa. Luettavissa:

http://www.liikuntaneuvosto.fi/files/7/VLN_Te-Li-raportti.pdf

Haettu: 11.9.2012

Husu, Pauliina. Paronen, Olavi. Suni Jaana & Vasankari Tommi. 2011, *Suomalaisten fyysinen aktiivisuus ja kunto 2010, Terveyttä edistävän liikunnan nykytila ja muutokset*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2011:15.

Luettavissa:

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2011/liitteet/OKM15.pdf?lang=fi>

Haettu: 7.9.2012

Häyrynen, Reijo. 2012, *Liikunnan ammattilainen 2012/4*. Suomen liikunnan Ammattilaiset SLA ry, Kerava, Savion Kirjapaino Oy, s. 24

Hölsömäki, Heidi. 2008. *Yhdessä liikkeelle – yhdistykset ja kunnat liikunnan kumppaneina*. SoveLi ry ja Edita Publishing Oy, 160 s.

Itä-Suomen aluehallintovirasto. 2012, *Peruspalvelujen tila 2011, Itä-Suomen aluehallintoviraston toimialueen peruspalvelujen arviointi*.

Luettavissa:

<http://www.avi.fi/fi/virastot/itasuomenavi/Ajankohtaista/julkaisut/Documents/It%C3%A4-Suomen%20aluehallintoviraston%20toimialueen%20peruspalvelujen%20arviointi%202011.pdf>

Haettu: 11.10.2012

Keski-Pohjanmaan Liikunta ry. *Kepli ry, Kepli pähkinäkuoressa*.

Luettavissa: <http://www.kepli.fi/kepli-ry/>

Haettu: 2.5.2012

Keski-Pohjanmaan Maakuntaliitto. 2010 A, *Elivoimainen kestävä kasvun maakunta. Keski-Pohjanmaan maakuntasuunnitelma 2030 ja maakuntaohjelma 2011-2014*. Waasa Graphics Oy.

Luettavissa: http://www.keski-pohjanmaa.fi/tiedostot/MasuMako_netti_4_27Mt.pdf

Haettu: 28.11.2012

Keski-Pohjanmaan Maakuntaliitto. 2010 B, *Keski-Pohjanmaan hyvinvointistrategia 2015*.

Luettavissa: [http://www.keski-pohjanmaa.fi/tiedostot/Keski-Pohjanmaan hyvinvointistrategia 2015.pdf](http://www.keski-pohjanmaa.fi/tiedostot/Keski-Pohjanmaan_hyvinvointistrategia_2015.pdf)

Haettu: 13.9.2012

Keski-Pohjanmaan Kirjapaino Oy:n verkkopalvelu, KP24, Perhonjokilaakso. 2012, *Lautakuntien yhdistämislle kannatusta Ylivieskassa*.

Luettavissa: <http://www.kp24.fi/uutiset/lehtiteema/1480/319208/7/Lautakuntien-yhdist%C3%A4miselle-kannatusta-Ylivieskassa>

Haettu: 27.11.2012

Koski, Pasi. 2009, *Liikunta- ja urheiluseurat muutoksessa*. Suomen liikunta ja urheilu, SLU-paino, 184 s.

Koskinen, Ari. 2012, *Kunnilla keskeinen rooli liikunnan tulevaisuudelle!*, Hämeen Sportti, 3/2012 syyskuu.

Kärmeniemi, Mikko. 2012, *Valmentaminen ammattina Suomessa 2012*. Jyväskylä KIHUn julkaisusarja, nro.34.

Luettavissa:

http://www.urheilututkimukset.fi/media/urtu/julkaisut/2012_kar_valmentami_sel67_73973.pdf

Haettu: 10.9.2012

Lehtomäki, Paula. 2005, *Kuntien liikuntalautakunnat vähentyneet radikaalisti*, Liikunnan ja Urheilun Maailma 07/05.

Luettavissa: [http://www.slu.fi/lum/07_05/liikuntapolitiikka/kuntien liikuntalautakunnat vahe/](http://www.slu.fi/lum/07_05/liikuntapolitiikka/kuntien_liikuntalautakunnat_vahe/)

Haettu: 27.11.2012

Lehtomäki, Paula. 2005, *Eurobarometri: Suomalaiset Euroopan aktiivisimpia liikkujia*.

Luettavissa: http://www.slu.fi/lum/01_05/uutiset/eurobarometri_suomalaiset_euroop/

Haettu: 12.9.2012

Länsi-Suomen läänihallitus. 2009, *Kuntien liikuntatoimen menot ja hallinto, vuosina 2007-2009*.

Luettavissa:

[http://www.laaninhallitus.fi/lh/lansi/siv/home.nsf/files/EA5BAC246530072EC22576A200407E19/\\$file/KuntieLiikToimenMenot2007-09.pdf](http://www.laaninhallitus.fi/lh/lansi/siv/home.nsf/files/EA5BAC246530072EC22576A200407E19/$file/KuntieLiikToimenMenot2007-09.pdf)

Haettu: 3.9.2012

Länsi-Suomen läänihallitus. 2008, *Peruspalvelut Länsi-Suomen läänissä 2007*. 1/2008. Luettavissa:

[http://www.laaninhallitus.fi/lh/lansi/home.nsf/files/4478BD364A4A768CC225741F00408003/\\$file/Peruspalvelut_luku_6.pdf](http://www.laaninhallitus.fi/lh/lansi/home.nsf/files/4478BD364A4A768CC225741F00408003/$file/Peruspalvelut_luku_6.pdf)

Haettu: 1.10.2012

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto. 2011, *Peruspalvelut Länsi- ja Sisä-Suomen Aluehallintoviraston toimialueella 2010*.

Luettavissa:

<http://www.avi.fi/fi/virastot/lansijasiasuomenavi/Peruspalvelujenarviointi/Documents/Peruspalvelujen%20arviointin%20raportti%202010.pdf>

Haettu: 1.10.2012

Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto. 2012, *Peruspalvelut Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston toimialueella 2011*.

Luettavissa:

http://www.avi.fi/fi/virastot/lansijasiasuomenavi/Peruspalvelujenarviointi/Documents/Peruspalveluiden_arviointiraportti_2011.pdf

Haettu: 11.10.2012

Miettinen, Mari. 2000. *Haasteena Huomisen hyvinvointi – Miten liikunta lisää mahdollisuuksia?* Jyväskylä, LIKES, 357 s.

Mäenpää, Pasi & Korkatti, Sirpa. 2012, *Urheiluseurat 2010-luvulla – Ajatuksia seurojen kehittämisestä ja kehittämisestä*. Suomen liikunta ja urheilun julkaisuja 1/2012.

Luettavissa:

<http://slu-fi-bin.directo.fi/@Bin/2c527e63cc1b246728b6bc1660c73a20/1346911553/application/pdf/4025000/Urheiluseurat%202010-luvulla.pdf>

Haettu: 15.8.2012

Nuori Suomi ry. 2007, *Lähiliikuntapaikkojen arviointitutkimus*. Nuori Suomi ry:n julkaisusarja.

Luettavissa: http://www.nuorisuomi.fi/files/ns2/Olosuhteet_PDF/Lhiliikuntap_raportti_2007.pdf

Haettu: 10.9.2012

Opetusministeriö. 2003, *Alueiden vahvuudeksi. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan aluekehittämisen toimenpideohjelma – linjauksia ja painopisteitä vuosille 2003-2013*. Opetusministeriön julkaisuja 2003:22, Yliopistopaino, s. 57

Opetusministeriö. 2008 A, *Liikkuva ja hyvinvoiva Suomi 2010-luvulla, ehdotus kansalliseksi liikuntaohjelmaksi julkisen ohjauksen näkökulmasta*.

Luettavissa: <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2008/liitteet/tr14.pdf?lang=fi>

Haettu: 12.9.2012

Opetusministeriö. 2008 B, *Liikuntapaikkarakentamisen suunta 2011*.

Luettavissa: <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2008/liitteet/opm45.pdf>

Haettu: 1.6.2012

Opetusministeriö. 2010, *Liikuntatoimi tilastojen valossa 2008, perustilastot vuodelta 2008*.

Opetusministeriön julkaisuja 2010:8, Yliopistopaino, s.92.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2010 A, *Veikkauksovoittovarojen käyttö taiteen, liikunnan ja nuorisotyön sekä tieteen edistämiseen.*

Luettavissa:

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Linjaukset_ja_rahoitus/veikkausvoittovarar/Veikkauksen_tuottojen_kaytto_29_9.pdf

Haettu: 7.5.2012

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2011 A, *Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala valtion talousarvioesityksessä.*

Luettavissa: http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2011/10/budjetti.html?lang=fi&extra_locale=fi

Haettu: 4.5.2012

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2011 B, *Toiminta- ja taloussuunnitelma 2012-2015.*

Luettavissa: <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2011/liitteet/OKM1.pdf>

Haettu: 25.9.2012

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2011 C, *Terveyttä edistävä liikunta kunnissa.*

Luettavissa:

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2011/liitteet/OKM6.pdf?lang=en>

Haettu: 4.9.2012

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2011 D, *Liikuntapaikkojen perustamishankkeiden rahoitussuunnitelma vuosille 2012-2015.* Luettavissa:

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Liikunta/liikuntapolitiikka/avustukset/liikuntapaikkarakentaminen/liitteet/plperustamishankkeidenrahoitussuunnitelma2012-2015.pdf>

Haettu: 8.5.2012

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2012 A, *Veikkausvoittovarar.*

Luettavissa:

http://www.minedu.fi/OPM/Linjaukset_ja_rahoitus/veikkausvoittovarar/index.html?lang=fi

Haettu: 4.5.2012

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2012 B, *Liikuntatoimi tilastojen valossa 2010, perustilastot vuodelta 2010*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:20.

Luettavissa:

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/OKM20.pdf?lang=fi>

Haettu: 1.9.2012

Oulun läänihallitus. 2006, *Oulun läänin peruspalvelujen arviointiraportti 2005*. 4/2006.

Luettavissa:

[http://www.laanhallitus.fi/lh/biblio.nsf/96077C1C8348F4EFC2257147002A7134/\\$file/Oulun_laan_2005_eBook.pdf](http://www.laanhallitus.fi/lh/biblio.nsf/96077C1C8348F4EFC2257147002A7134/$file/Oulun_laan_2005_eBook.pdf)

Haettu:25.9.2012

Pekkala, Juha & Heikkala, Juha. 2007, *Liikunnan kansanliikkeen 'neljäs tie' näkökulmia yhteiskunnan ja liikunnan kansalaistoiminnan tulevaisuuteen*. Suomen liikunta ja urheilu.

Luettavissa:

http://slu-fi-bin.directo.fi/@Bin/c13cd28e6960a56a791de938a89a499a/1349415637/application/pdf/120799/Th_eTulevaisuusraportti.pdf

Haettu: 27.5.2012

Pohjois-Pohjanmaan aluehallintovirasto. 2012, *Aluehallintovirastojen keskeiset arviot peruspalvelujen tilasta 2011. Aluehallintovirastojen suorittama toimialansa peruspalvelujen arviointi*. Oulu 2012.

Luettavissa:

http://www.avi.fi/fi/virastot/pohjoissuomenavi/Ajankohtaista/julkaisut/Documents/2012/Aluehallintovirastojen%20keskeiset%20arviot%20peruspalvelujen%20tilasta%202011_LR.pdf

Haettu: 25.9.2012

Pohjois-Pohjanmaan aluehallintovirasto. 2011, *Pohjois-Suomen aluehallintoviraston keskeiset arviot peruspalvelujen tilasta vuonna 2010*. Aluehallintovirastojen ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimialojen peruspalvelujen arviointi Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella.

Luettavissa:

<http://www.avi.fi/fi/virastot/pohjoissuomenavi/Ajankohtaista/julkaisut/Documents/2011/PSAVI%20peruspalvelut%202010%20LR.pdf>

Haettu: 25.9.2012

Ronkainen, Suvi. Pehkonen, Leila. Lindblom-Ylänne, Sari & Paavilainen, Eija. 2011, *Tutkimuksen voimasanat*. Helsinki, WSOYpro Oy, s. 198.

Savola, Jorma. 2010, *Kansallinen liikuntatutkimus 2009-2010, aikuisliikunta – tulkintoja 04 05 2010*. Kuntoliikuntaliitto ry. Luettavissa:

http://www.kunto.fi/@Bin/278072/Savola_Liik.+tutk.pdf

Haettu: 20.11.2012

Savola, Jorma. Pönkkö, Pentti & Heino, Mika. 2010 A, *Aktiivinen kunto luo mahdollisuuksia*. Saarijärvi, Offset Oy. Luettavissa:

http://kunto-fi-bin.directo.fi/@Bin/06dcc01c9b998fac5fa22fc842b925ea/1349265262/application/pdf/293694/Aktiivinen%20Kunta%20luo%20mahdollisuuksia_%20KIRJA_2010.pdf

Haettu: 3.10.2012

Savola, Jorma. Eerika, Laalo-Häikiö & Pehkonen, Juhani. 2010 B, *Aktiivinen kunta ja urheiluseurat – barometri 2010*. Suomen Kuntoliikuntaliitto ry. Luettavissa:

http://www.kunto.fi/@Bin/281393/Aktiivinen_kunta_ja_seurat_2010_tivistelm%C3%A4l.pdf

Haettu: 5.2.2013

Salasuo, Mikko. 2012, *Uljas uusi maailma*. Liikunta & tiede, 4/2012. Luettavissa:

http://lts.fi/sites/default/files/page_attachment/lt412_4-11_lowres.pdf

Haettu: 5.10.2012

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna. 2006. *KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkójulkaisu]*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja].

Luettavissa:

http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html

Haettu: 9.10.2012

Sosiaali- ja terveysministeriö, 2010. *Suosituksset liikunnan edistämiseksi kunnissa*.

Luettavissa: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=1087418&name=DLFE-11817.pdf

Haettu: 15.5.2012

Suomen Kuntoliikuntaliitto ry. 2010 A, *Kansallinen liikuntatutkimus 2009-2010, aikuisliikunta*. SLU:n julkaisusarja 6/2010. Luettavissa:

http://slu-fi-bin.directo.fi/@Bin/a61f9976b13b7c0520fde3521e50f383/1354881571/application/pdf/3244706/Liikuntatutkimus_aikuiset_2009_2010.pdf

Haettu: 29.10.2012

Suomen Kuntoliikuntaliitto ry 2010 B, *Kansallinen liikuntatutkimus 2009-2010: Vapaaehtoistyö*. SLU julkaisusarja 8/2010.

Luettavissa:

http://slu-fi-bin.directo.fi/@Bin/aef70e760eb0f7c2998a70805cc1bd8a/1358181328/application/pdf/3244699/Liikuntatutkimus_vapaaehtoistyö_2009_2010.pdf

Haettu: 14.1.2013

Suomen Kuntoliikuntaliitto ry 2010 C, *Kuntokeskusbarometri 2010*.

Luettavissa:

http://kunto-fi-bin.directo.fi/@Bin/bd9d3d3402b45a848e05adb3e4550308/1359574442/application/pdf/372489/Kuntokeskusbarometri_final_2_korjattu_2.pdf

Haettu: 11.9.2012

Suomen Liikunta ja Urheilu ry, A. 2012, *Liikuntapolitiikka, liikunnan talous*.

Luettavissa: http://www.slu.fi/liikuntapolitiikka/liikunnan_talous2/

Haettu: 21.5.2012

Suomen Liikunta ja Urheilu ry, B. 2012, *SLU, Visio2020*.

Luettavissa: <http://www.slu.fi/slu-esittely/visio2020/>

Haettu: 21.5.2012

Suomen Liikunta ja Urheilu ry. C, 2012. *Hyvinvointia liikkeelle, kuntapäätäjälle*. Liittosaitti.

Luettavissa: <http://www.slu.fi/hyvinvointialiikkeella/kuntapaattajalle/>

Haettu: 6.7.2012

Suomen Liikunta ja Urheilu ry, D. 2012, *Materiaalit, toiminnallista tukea saaneet seurat 2012*.

Luettavissa:

<http://www.seuratuki.fi/@Bin/185528/120523+Kaikki+toiminnallista+tukea+saaneet+seurat+2012.pdf>

Haettu: 6.9.2012

Suomen virallinen tilasto (SVT): *Kuluttajahintaindeksi* [verkkojulkaisu].

ISSN=1796-3524. lokakuu 2012, Liitetaulukko 2. Elinkustannusindeksi 1951:10=100 . Helsinki:

Tilastokeskus

Luettavissa: http://www.tilastokeskus.fi/til/khi/2012/10/khi_2012_10_2012-11-14_tau_002_fi.html

Haettu: 1.9.2012

Suomen virallinen tilasto (SVT): *Väestörakenne* [verkkojulkaisu].

ISSN=1797-5379. Helsinki: Tilastokeskus

Luettavissa: <http://tilastokeskus.fi/til/vaerak/tau.html>

Haettu: 1.9.2012

Tiehallinto. 2005, *Kevyen liikenteen väylät liikuntapaikkoina, suunnittelu ja vuorovaikutus*. Oy

Edita Ab, Helsinki. Luettavissa:

<http://www.transportal.fi/Hankkeet/jaloin/vaylasuunnittelu/3200928-vkevliikentvaylliikunt.pdf>

Haettu: 11.10.2012

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli. 2009, *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Jyväskylä, Gummerus Kirjapaino Oy, s. 175.

Uusitalo, Jorma. 2012, *Terveysliikunta tuo laatua ikäihmisten arkeen*. Kokkolan kaupungin tiedotuslehti 3/2012, Kokkola.fi.

Haettu: 4.12.2012

Vilkkä, Hanna. 2007, *Tutki ja mittaa, määrällisen tutkimuksen perusteet*. Jyväskylä, Gummerus Kirjapaino Oy, s. 189.

Veikkaus Oy, 2012. *Sinä voitat aina*. Luettavissa:

https://www.veikkaus.fi/fi/sinaVoitatAina?doc=SVA_LIIKUNTA_ETUSIVU_COMPILATI&b_id=SVA_LIIKUNTA_CROSSFADE&i_tpl=RT_SVA_CATEGORY_FRONTPAGE&contentid=SV_A_LIIKUNTA_ETUSIVU&p_name=LIIKUNTA

Haettu: 21.5.2012

LIITTEET

Liite 1. Saatekirje

Hyvä kunnan liikuntavastaava!

Tämä opinnäytetyö on tilaustyö, jonka on tilannut Keski-Pohjanmaan Liikunta ry (Kepli). Keski-Pohjanmaan Liikunta ry tekee yhteistyössä Arcada ammattikorkeakoulun kanssa maakunnallisen liikunta- ja urheilukartoituksen 2012. Kartoitus koskee niitä kuntia jotka toimivat Keski-Pohjanmaan Maakuntaviestialueella, johon kuuluu yhteensä 22 kuntaa.

Tutkimuksen tarkoitus on koota kuntien liikuntavastaavilta perustietoa liikuntatoimen nykytilasta ja taloudesta, liikuntapalveluiden tarjonnasta, järjestö- ja seuratoiminnasta, työllistävyydestä sekä liikuntatoimen kehittämisen haasteista ja tavoitteista. Vastaava tutkimus on tehty vuonna 2002 ja tarkoituksena on osittain päivittää tiedot ja verrata aikaisemman tutkimuksen tuloksia nykytilanteeseen ja samalla saada uutta tietoa kunnan liikuntatoimen näkemyksistä mm. terveyttä edistävän liikunnan edistämiseen. Tutkimuksen tuloksista tehdään opinnäytetyö ja erillinen raportti.

Opinnäytetyöni aiheeksi valitsin tämän, koska on todettu, että Suomen kuntien liikuntatoimien tilasta ja taloudesta on vähän tietoa. Uskon, että tämä työ voi olla onnistuessaan hyvä apuväline toiminnan kehittämiseen kuntien liikuntavastaaville, seuroille ja liikunnan parissa toimiville henkilöille Keski-Pohjanmaalla. Samalla kartoitus tukee alueen kehittämisohjelmia ja strategioita, kuten Keski-Pohjanmaan Maakuntaohjelmaa 2011–2014, Keski-Pohjanmaan Hyvinvointistrategiaa 2015, Keski-Pohjanmaan kulttuuri- ja liikuntastrategiaa 2013 ja Keski-Pohjanmaan Liikunta ry:n strategiatyötä vuosille 2013 - 2020. Keski-Pohjanmaan liitto tukee Kepliä kartoituksen toteuttamisessa. Lisätietoja Keplin puolesta antaa aluejohtaja Petri Harsunen, puh. 0400-365607.

Tutkimusaineisto kootaan tässä liitteenä olevalla kyselylomakkeella. Pyydän ystävällisesti teitä käyttämään hetken aikaanne ja vastamaamaan oheisiin kysymyksiin. Vastaukset käsitellään anonymisti siten, että raportoidessa henkilöllisyys ei paljastu tutkimuksen lukijoille.

Vastaukset lähetetään Keplin mukana olevalla kirjeellä 20.6 mennessä. Postituskulut on maksettu.

Jos kyselylomakkeesta herää jotain kysyttävää, olkaa yhteydessä allekirjoittaneeseen.

Kiitos etukäteen vaivannäöstäsi!

Kokkolassa 30.5.2012

Kaj Sjöholm
liikunnanohjaajaopiskelija
Arcada – Nylands svenska yrkeshögskola
Puh: 040-8319730
S-posti: kaj.sjoholm@arcada.fi

Riitta Vienola
Opinnäytetyön ohjaaja
Arcada – Nylands svenska yrkeshögskola
Puh: 040-5135569
S-posti: riitta.vienola@arcada.fi

Liite 2. Kyselylomake
Keski-Pohjanmaan Liikunta ry
Maakunnallinen liikunta- ja urheilukartoitus 2012
Tutkimuksen tekijä, Kaj Sjöholm
Arcada, Nylands svenska yrkeshögskola
Sähköposti: kaj.sjoholm@arcada.fi

Kyselylomake kuntien vapaa-aika ja liikuntatoimelle (9 sivua)

Vastaajan nimi: _____
Vastaajan tehtävänimike: _____
Yhteystiedot: _____
Matka-/työpuhelin: _____
Sähköposti: _____

1. Kunnan perustiedot

Kunta: _____
Kunnan asukasluku v. 2012: _____
(Tilastokeskus 2012)

2. Kunnan sivistys- ja liikuntatoimen, opetus- ja ohjaus ja kunnossapidon henkilöstöresurssit.

*Henkilötyövuosi (htv) esim. 12 kk = 1 htv, 3 kk = 0,25 htv

Esimerkiksi kunnan vapaa-aika sihteerin työajasta 60 % kohdistuu liikuntaan on 0,6 htv.

Hallinto (htv)	Opetus (htv)	Ohjaus (htv)	Kunnossapito (htv)	Muut (htv)	Yht. (htv)

3. Kuka vastaa kunnan liikuntapaikkojen kunnossapidosta? (rastita)

Liikuntatoimi	
Tekninen toimi	
Muu	

Lisätiedot kunnossapidon järjestämisestä kunnassa.

4. Kunnan vapaa-aika ja liikuntatoimen organisaatio (rastita)

Itsenäinen liikuntalautakunta	
Yhteinen laaja vapaa-aikalautakunta (nuoriso, kulttuuri ja opetus)	
Sivistystoimenlautakunta (sis. myös koulutuksen ja opetuksen)	
Muu tapa, miten?	

5. Liikunta-asioiden esittelyvastuu kunnassa

Henkilön nimi ja tehtävänimike: _____

6. Kunnan liikuntatoimen käyttöbruttomenot vuosi 2011 yhteensä

2011
€

7. Kunnan liikuntatoimen henkilöstömenot vuosi 2011 yhteensä

2011
€

8. Liikuntapaikkojen käyttökustannukset vuosi 2011 yhteensä

2011
€

9. Urheilu- ja liikunta- seurojen toiminta- ja kohdeavustukset vuosi 2011 yhteensä

2011
€

10. Avustukset

13 10.1.Urheilu- ja liikuntaseurojen toiminta- ja kohdeavustukset yhteensä vuosi 2011. Täytä summa kohtaan €.

Yleisavustukset	€
-----------------	---

Kohdeavustukset:	€
Seuroille, valmennus- ja ohjaaja-avustus	
Seuratoimijoiden koulutuksiin	
Liikuntaprojekteihin tai tapahtumiin	
Toimitiloihin	
Kartta-avustuksiin	
Aikuisten kunto- ja terveysliikuntaan	
Muihin liikunnan avustuskohteisiin, mihin?	

Kohdeavustukset yhteensä	€
--------------------------	---

Kaikki avustukset yhteensä	€
----------------------------	---

11. Liikuntapaikat Keski-Pohjanmaalla, 22 kuntaa (Keski-Pohjanmaan Maakuntaviestialue)

14 11.1.Liitteestä (liite 1) on poimittu kuntasi kaikki liikuntapaikkatiedot valtakunnallisesta ja julkisesta liikunnan paikkatietojärjestelmästä lipas.fi rekisteristä. Tarkista lista ja yliviivaa ne liikuntapaikat, jotka eivät ole enää käytössä ja lisää alla oleville riveille uudet liikunta-alueet ja puuttuvat liikuntapaikkatiedot. Lisää myös tähän lomakkeeseen (s. 4 ja 5) liikuntapaikkojen kappalemäärät.

[illegible]

Ulkoliikuntapaikat	kpl
Urheilukentät	
Pallokentät	
Pesäpallokentät	
Tenniskentät	
Jääurheilu-alueet, luonnonjäät	
Yhdistelmäkentät	
Lähiliikunta-alueet/paikat	

Vesiliikuntapaikat	kpl
Kylpylät	
Maa-uimalat ja uimarannat	
Uima-altaat ja-hallit	

Sisäliikuntatilat	kpl
Liikuntahallit	
Liikuntasalit	
Jäähallit	
Squash-hallit	
Kuntosalit	
Kamppailulajien salit	
Tennis- ja sulkapallohallit	
Yksittäiset lajikohtaiset sisäliikuntapaikat	

Maastoliikuntapaikat	kpl
Suunnistusalueet	
Ulkoilu- ja retkeilyalueet	
Aktiviteettikohtaiset reitit	
Maastohiihtokeskukset	
Kiipeilypaikat	
Kuntopolut ja-radat	
Luontopolut ja retkeilyreitit	
Laskettelurinteet ja rinnehiihtokeskukset	
Hyppymäet	

Erityisurheilulaitokset	kpl
Keilahallit	
Golfkentät	

Ampumaurheilualueet	
Veneurheilupaikat	
Pyöräilyradat ym.	
Urheiluilmailualueet	
Katetut talviurheilupaikat	
Moottoriurheilupaikat	

Eläinurheilupaikat	kpl
Hevosurheilupaikat	
Koiraurheilualueet	

Huoltorakennukset	kpl
-------------------	-----

Kevyen liikenteenväylät (HUOM 0,1 km:n tarkkuus, tarkista tekniseltä toimelta)	km
--	----

Kaikki liikuntapaikat yhteensä	kpl
--------------------------------	-----

12. Seurat ja lajitoiminta

12.1. Liitteenä (liite 2) oleva lista on kunnan alueen (Keski-Pohjanmaan Maakuntaviestialueen, 22 kuntaa) toimivista urheiluseuroista, josta tiedot on poimittu kuntien omilta Internet-sivustoista.

Yliviivaa ne seurat, jotka eivät enää ole toiminnassa paikkakunnallasi. Lisää alla olevaan laatikkoon uudet/toimivat seurat ja täydennä seuran puuttuvat lajitiedot.

--

12.2. Kuinka monta seuraa ja yhdistystä toimii paikkakunnallasi?

Urheiluseurat	kpl
Muut liikuntaa järjestävät yhdistykset	kpl
Uudet urheiluseurat ja niissä harrastettavat lajit	kpl

12.3. Kuinka monta toimivaa valmentajaa toimii paikkakunnallasi? Täytä mikäli tiedossa.

Määrä	kpl
-------	-----

Luotettava tieto	
Arvio	

12.4. Missä kilpaurheilulajeissa paikkakunnallasi on edellytykset järjestää SM-tason tai- kansainvälisen tason kilpailu- ja ottelutapahtumia? Vastaa mikäli tiedossa.

--

13. Kunnan liikuntatilojen maksut ja taksapolitiikka

13.1. Ovatko kuntasi koulujen liikuntatilat iltaisin maksuttomia? (rastita)

Kyllä	
Ei	

13.2. Jos vastasit ei, keneltä maksuja peritään?

--

13.3. Subventoiko kuntasi jonkun ryhmän liikuntatilojen käyttökustannuksia?

14. Kunnan liikuntatoimen nykytila ja talous

14.1. Miten koet liikuntatoimen organisaation toimivuuden kunnassasi?

14.2. Mitä muutoksia on tapahtunut kuntasi liikuntatoimessa viimeisten 10 vuoden aikana?

14.3. Onko kunnallasi tarpeeksi liikuntatiloja? Mitä haluaisitte parantaa/saada lisää?

14.4. Onko kunnassasi meneillään hankkeita kuntalaisten terveysliikuntaan/hyvinvointiin liittyen? Jos on niin mitä?

14.5. Miten terveyttä edistävä liikunta tulee esille kuntasi suunnitelmissa?

14.6. Tekeekö kuntasi liikuntatoimi yhteistyötä muiden tahojen kanssa? Kenen kanssa ja miten?

14.7. Suomen Liikunnan ja Urheilun visio2020 kuuluu ”Olemme maailman liikkuvien urheilukansa -2020”. Visiolla pyritään lisäämään fyysistä aktiivisuutta koko elämänkulussa. Liikunnan lisääminen lapsuudessa ja nuoruudessa on yksi tärkeä painopiste. Miten kuntasi liikuntatoimi on mukana edistämässä koululaisten koulupäivän liikunnallistamista?

15. Kunnan liikuntatoimen tulevaisuus ja kehittäminen

15.1. Listaa kolme kuntasi liikuntatoimen vahvuutta.

15.2. Mitä kehittämistoimenpiteitä on tulossa kuntasi liikuntapaikkoihin?

15.3. Mitkä ovat kuntasi liikuntatoimen haasteet lähivuosina?

15.4. Mitkä ovat kuntasi liikuntatoimen mahdollisuudet lähivuosina?

15.5. Mitkä ovat kuntasi liikuntatoimen uhkatekijät?

Kiitos vastauksistasi!

Muistithan palauttaa kyselyn 20.6.2012 mennessä.

Hyvää kesän jatkoa toivoo Keski-Pohjanmaan Liikunta ry:n puolesta Kaj Sjöholm.